

500,
Lu

Pomoc dla nauczyciela realizującego program publicznej szkoły powszechnej
na Wileńszczyźnie i Nowogródczyźnie. Pod redakcją D-ra W. Arcimowicza.

Nr. 32.

INFORMATOR
SZKÓŁ ZAWODOWYCH
OKRĘGU SZKOLNEGO WILEŃSKIEGO

OPRACOWANY

przez

KOŁO WILEŃSKIE STOWARZYSZENIA NAUCZYCIELI
SZKÓŁ ZAWODOWYCH

WILNO 1937

NAKŁADEM DZIENNIKA URZĘDOWEGO KURATORIUM OKR. SZK. WILEŃSKIEGO
BEZPŁATNY DODATEK DO Nr 5 DZIENNIKA URZĘDOWEGO K. O. S. WIL.

Pomoc dla nauczyciela realizującego program publicznej szkoły powszechnej
na Wileńszczyźnie i Nowogródczyźnie. Pod redakcją Dra W. Arcimowicza.

Nr. 32.

INFORMATOR SZKÓŁ ZAWODOWYCH OKRĘGU SZKOLNEGO WILEŃSKIEGO

OPRACOWANY

przez

KOŁO WILEŃSKIE STOWARZYSZENIA NAUCZYCIELI
SZKÓŁ ZAWODOWYCH

WILNO 1937

NAKŁADEM DZIENNIKA URZĘDOWEGO KURATORIUM OKR. SZK. WILEŃSKIEGO
BEZPŁATNY DODATEK DO Nr 5 DZIENNIKA URZĘDOWEGO K. O. S. WIL.

OD REDAKCJI

Niniejszy informator ma być pomocą nauczycielstwu przy wykonywaniu § 68 Statutu Publ. Szkół Powsz. i przy realizowaniu programu historii w kl. VII, jednym słowem tam, gdzie na wychowawcach ciąży obowiązek dopomagania uczniom przy wyborze zawodu i obowiązek zorientowania ich w możliwościach dalszego kształcenia się. Tak jak wszystkie tomiki naszego wydawnictwa, tomik niniejszy dotyczy przede wszystkim strony regionalnej zagadnienia. Trzon jego stanowi spis szkół zawodowych, kursów i burs w okręgu szkolnym wileńskim, poprzedzony artykułem informującym o stanie szkolnictwa zawodowego w tym okręgu i sprawozdaniem Poradni Zawodowej w Wilnie. Artykuł p. Matuszkiewicza przypomina czytelnikowi ogólne zasady poradnictwa zawodowego, artykuł p. Przewłockiej podstawy organizacyjno-prawne kształcenia się zawodowego; jednak, rzecz zrozumiała, w ramach, jakimi dysponujemy, nie można tych zagadnień szerzej rozwinąć, a tym bardziej — wyczerpać. Dlatego notatka bibliograficzna wskaże zainteresowanym najdostępniejsze prace z tej dziedziny. Artykuł p. Matuszkiewicza może ponadto być wykorzystany przez komisje klasowe i rady pedagogiczne szkół, jako przykład planu obrad, toczących się nad przydatnością uczni do tego lub owego zawodu; obrad, które prowadzone bezpłatowo i bez wytknięcia z góry sobie zagadnień istotnych wyrodzić się mogą w jałową frazeologię. Nie dadzą też te obrady pożądanego rezultatu jeżeli drugi postulat p. Matuszkiewicza, mianowicie należyta obserwacja ucznia w ciągu całego jego pobytu w szkole, nie będzie uwzględniony i systematycznie przeprowadzony.

W roku 1935 przez Poradnię Dydaktyczno-Wychowawczą przy Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego została wydana broszura p. M. Przewłockiej, kierowniczkii Poradni Zawodowej w Wilnie, mająca na względzie ten sam cel co i niniejszy informator. Jednak informacje, zamieszczone tam, dziś uległy licznym zmianom. Oprócz względu na potrzebę dostarczenia czytelnikom naszym informacji zgodnych ze stanem obecnym, wydając ten informator, kierowaliśmy się również dążeniem do wyczerpania w dodatkach do Dziennika Urzęd. K. O. W. wszystkich spraw, związanych z nauczaniem w szkole powszechnej, a dających się ująć również ze stanowiska regionalnego.

Informator niniejszy został opracowany przez Koło Wileńskie Stowarzyszenia Nauczycieli Szkół Zawodowych przy współpracy III Wydziału Kuratorium O. S. Wil., który służył informacjami i radą. Do materiałów nadesłanych przez Koło redakcja dołączyła artykuły p. M. Matuszkiewicza „Poradnictwo zawodowe” i p. M. Przewłockiej „Sposoby kształcenia się zawodowego” oraz notatkę bibliograficzną, dotyczącą poradnictwa zawodowego.

Drukarnia Artystyczna „G r a f i k a”, Wilno, Tatarska 22, tel. 13-69

SPIS RZECZY

	Str.
Od redakcji	2
Skorowidz miejscowości	4
I. M. Matuszkiewicz. Poradnictwo zawodowe a szkoła	5—15
II. Bibliografia poradnictwa zawodowego	16
III. M. Przewłocka. Sprawozdanie Poradni Zawodowej w Wilnie	17—20
IV. M. Przewłocka. Sposoby kształcenia się zawodowego	21—23
V. St. Maciejewski. Stan szkolnictwa zawodowego w Okr. Szk. Wil.	24—28
VI. Spis szkół zawodowych, kursów i burs w Okr. Szk. Wil.	29—64
1. Szkoły zawodowe stopnia niższego	29—38
A. Szkoły rzemieślniczo-przemysłowe	29
B. Żeńskie szkoły przemysłowe	32
C. Szkoły przysposobienia kupieckiego	33
D. Szkoły przysposobienia rolniczego i przysp. gospodyń wiejskich	34
E. Szkoły gospodarcze żeńskie	37
2. Szkoły zawodowe stopnia gimnazjalnego	39—49
A. Szkoły przemysłowe i techniczne	39
B. Gimnazja krawieckie i szkoły przemysłowe żeńskie	41
C. Gimnazja kupieckie i szkoły handlowe	43
D. Szkoły rolnicze	46
E. Szkoły gospodarcze żeńskie	47
F. Szkoła Położnych i Seminarium Ochroniarskie	48
3. Szkoły zawodowe stopnia licealnego	50—57
A. Licea techniczne	50
B. Licea handlowe nowego i dawnego typu	52
C. Licea administracyjne	54
D. Licea gospodarstwa domowego	54
E. Licea pedagogiczne	55
F. Pedagogium	56
4. Szkoły dokształcające	58—60
5. Kursy	61—63
A. Kursy techniczne	61
B. Kursy rzemieślnicze	61
C. Kursy samochodowe	62
D. Kursy gospodarskie	62
E. Kursy handlowe	62
F. Kursy rolnicze	63
G. Kursy ogrodniczo-przetwórcze	63
H. Kursy stenografii	63
I. Kursy pisanja na maszynach	63
6. Wykaz internatów i burs	64

SKOROWIDZ MIEJSCOWOŚCI OKR. SZK. WIL.,

w których znajdują się wspomniane w niniejszym informatorze,
szkoły zawodowe, kursy i internaty.

	str.		str.
Antonów	35	Mołodeczno	59
Antowil	36, 63	Nieśwież	43, 59, 64
Augustów	59	Nowogródek	59, 64
Baranowicze	44, 59, 64	Nowo-Wilejka	37
Berdówka	35	Opsa	35, 63
Bereźno	36	Oszmiana	59
Bruchańszczyzna	63	Postawy	59
Bukiszki	35	Różanka	36
Dworzec	31	Słonim	33, 56, 59, 64
Głębokie	33, 34, 59, 64	Smorgonie	45
Grodno—31, 33, 37, 43, 44, 45, 48, 53, 56, 59, 63		Suwałki	30, 33, 44, 59
Grzybów	35	Święciany	33, 37, 56, 59, 64
Ilia	37	Szczuczyn k. Lidy	56
Iszczołna	33, 64	Troki	37
Jeziornica	63	Wilejka	60, 62, 64
Kuków	37	Wilno — 30, 31, 33, 34, 37, 38, 40, 43, 44, 46, 48, 49, 50, 53, 54, 55, 56, 60, 61, 62, 63, 64	
Kuszelewo	36	Wołkowysk	45, 60, 63
Lida	30, 44, 59, 62	Żyrowice	46
Łazduny	35		
Łuczaj	35		

I. PORADNICTWO ZAWODOWE A SZKOŁA.

Zbliża się koniec roku szkolnego. Dziesiątki tysięcy absolwentów szkół powszechnych, absolwentów gimnazjów dotychczasowego i nowego, czteroletniego, staną wobec pytania: co dalej? dokąd się skierować?

I dlatego to na czasie będzie poruszyć zagadnienie poradnictwa zawodowego, czyli zagadnienie wyboru zawodu dla danej jednostki. Poruszyć je trzeba tym więcej, że piętrzy się tu cały splot trudności, których młodzież sama nie rozwikła.

Trudno bowiem wymagać od absolwentów szkół powszechnych, a więc niemal od dzieci lat około 14-tu, od absolwentów czteroletniego gimnazjum, więc od dzieci lat 16-tu, czy nawet od absolwentów typu dotychczasowego, więc od młodzieńca czy dziewczyny lat 18-tu, aby mogli znać siebie aż tak, by krok decydujący o dalszych losach ich właściwego życia był w tym wieku niewątpliwie pewny. Sama młodzież nie może ująć obiektywnie swoich uzdolnień, nabytych umiejętności i umiowań, nie zna potrzeb i wymagań rozmaitych zawodów, nie może zdać sobie jasno sprawy z rodzaju pracy, jaką miałyby spełniać w przyszłości, nie umie i sama nie może znaleźć tworzywa, któreby najlepiej odpowiadało jej konstytucji fizycznej czy duchowej. I tu tkwi źródło, że jest tak wielki odsetek młodzieży na uniwersytetach i politechnikach, która nie kończy wybranego przez siebie wydziału, tak spora liczba ludzi, zmieniających zawód¹⁾, tylu malkontentów i ludzi na niewłaściwych miejscach²⁾, a wreszcie

¹⁾ Według Lipmanna wynosi ona 3 — 4% rocznie. O. Lipmann Psychologische Berufsberatung. Berlin. Institut für angewandte Psychologie.

²⁾ Mauvezin, dyrektor Izby Rzemiosł w Bordeaux, powiada, że faktem jest dowiedzionym, że na sto osób, pracujących w danym zawodzie dwie wywiązują się z zadania w sposób niepospolity, dwadzieścia w sposób średni, inne zaś zrobiłyby lepiej, gdyby sobie były obrały inny zawód. J. Joteyko. Wybór Zawodu jako Problem Psychotechniki. Rocznik Pedagogiczny, T. III, Warszawa 1928.

i t. zw. neuro-artretyków, którzy — jak mówi J. Joteyko¹⁾ — w warunkach dla ich temperamentu nieodpowiednich są skazani niemal na zupełną bezczynność.

Dom rodzicielski — mimo szczerzej troski — również niewiele może młodzieży pomóc. Rodzice bowiem najczęściej kierują się krótkowzrocznym utylitaryzmem, nieraz rodzinną tradycją, czasem ambicją, a niejednokrotnie ulegają naśladownictwu, radom przyjaciół, przykładowi i t. p. Na ogół zaś nie liczą się zupełnie ze strukturą psychofizyczną dziecka, mało zwracają uwagi na jego upodobania.

Spółeczeństwo w naszych warunkach, na krańcach północno-wschodnich, w sprawie wyboru zawodu również nie młodzieży pomóc nie może. Poza bowiem borykającą się z trudnościami pracownią psychotechniczną przy Instytucie Rzemieślniczym w Wilnie, poza poradniami instytucji społecznych²⁾ i skromną pracownią miejską³⁾ — a więc poza oderwanymi placówkami, spełniającymi zresztą zadania zwężone dla swoich wyłącznie potrzeb — nie mamy na Wileńszczyźnie instytucji, któraby ujęła tak zagadnienie poradnictwa zawodowego, jak i doboru zawodowego (wybór jednostki dla określonego zawodu — sélection, Auslese), przeto pełne zagadnienie pracy tak ze stanowiska dobra jednostki, jak i ze stanowiska dobra społecznego. Planowej polityki zawodowej na rynku pracy w województwach północno-wschodnich nie mamy, nie znamy też popytu i podaży w poszczególnych zawodach. Młodzież, dom rodzicielski, samorząd gospodarczy i inne poszczególne łóżyska naszego życia społeczno-ekonomicznego zająbiają się luźno o siebie w dziedzinie poradnictwa i doboru zawodowego. Jest to jeden z wyrazów obecnej koniunktury, która podnosząc się wzwyż, wywołała zapewne i na tym polu życia naszych ziem dodatnie, harmonizujące zmiany.

Ponieważ przeto ani młodzież sama sobie pomóc nie może, ani nie może jej należycie pomóc dom rodzicielski, ponieważ także nie może jej pomóc i niezorganizowane jeszcze w tym kierunku społeczeństwo, przeto musi ona znaleźć nieodzowną pomoc w szkole.

1) J. Joteyko. Wybór Zawodu.

2) Poradnia Zawodowa Stow. „Służba Obywatelska”.

3) Miejska Pracownia Psychologiczna.

Czy szkoła może zająć się zagadnieniem poradnictwa zawodowego? Niewątpliwie może, a nawet — poza specjalnymi poradniami zawodowymi — jest ona w tym kierunku bardziej predystynowana, aniżeli jakakolwiek inna instytucja. W organizmie społecznym — szczególnie w warunkach na terenie Okręgu Szkolnego Wileńskiego — szkoła jest jedyną planowo zorganizowaną komórką, która ma możność sięgnięcia w głąb ludzkich wartości. Przecież właśnie tworzywem nauczycielskiej pracy jest żywa psychika, są wrodzone uzdolnienia, które każdy człowiek, jako wiano w życie swoje wnosi, są dyspozycje nabyte, kształtujące się w nas pod wpływem zachodzących dokoła nas zjawisk. Wszak wśród wysiłku rozbudowy współczesnej, polskiej rzeczywistości, jedynie szkoła ma możność spokojnego, obiektywnego zanalizowania wartości dziecięcych i młodzieńczych, ma możność wyboru i doboru odpowiednio zorganizowanych wpływów, wśród których wartości te mogłyby się należycie rozrastać — i wreszcie jedynie szkoła ma możność poprzez swoiste wartości młodzieży i poprzez oddziaływujące na nią warunki środowiskowe doprowadzić ją do poznania siebie i do dalszej twórczej pracy nad sobą i nad wartościami społecznymi.

Statuty organizacyjne, określające zadania szkoły powszechnej, czy średniej ogólnokształcącej, względnie zawodowej, wyraźnie precyzują obowiązki tych szkół w zakresie poradnictwa zawodowego. Szkoła więc — zgodnie z Konstytucją — doceniając pracę, jako najwyższe dobro społeczne i jako jedyny twórczy czynnik siły i rozwoju Państwa, powinna przy współpracy z domem kierować swoich wychowanków na takie odcinki, na których składając swój trud codzienny, mogliby radośnie realizować siebie i tworzyć ogniwa postępu.

Wreszcie i program nauczania szkoły powszechnej czy szkoły średniej ogólnokształcącej, nakazując organiczne powiązanie nauczania i wychowania z rzeczywistością, zmierza poprzez swą treść dydaktyczno-wychowawczą do urobienia wychowanka tak, aby po ukończeniu szkoły powszechnej czy średniej dawnego, a szczególnie już nowego typu, mógł, rozwijając się nadal, spełniać produktywnie podjętą pracę, pracę podjętą bez względu na jej rodzaj zawsze w sensie narastającego dobra publicznego.

Tak więc ustawa o ustroju szkolnictwa, statuty organizacyjne poszczególnych szkół oraz programy nauczania i wychowania

wkładają na szkołę obowiązek przygotowania młodzieży do życia czyli do spełniania pewnego zawodu.

Wolny wybór zawodu to pójsie po linii swojego powołania, powołanie zaś według Claparède'a to współistnienie zainteresowania i uzdolnień, skierowanych ku jednej dziedzinie¹⁾. Przeto jakaś jedna dziedzina, jakiś naczelny cel, ku któremu należałoby skierować wszelkie uzdolnienia i zainteresowania młodzieńca czy dziewczyny, czyli całą jej, jego „postać” — to istota poradnictwa zawodowego, które szkoła powinna rozwiązać. Naturalnie, szkoła nie może przejąć zagadnienia w całej pełni, ponieważ nie jest i być nie może psychotechniczną pracownią, mającą swoje, szerokie zadania²⁾. Szkoła może przejąć część zadania, ale część bardzo ważką.

Jak szkoła powinna podejść do zagadnienia?

Każda szkoła, tak przeto szkoła powszechna, jak i szkoła średnia ogólnokształcąca dawnego czy nowego typu, pracując nad wychowaniem przez lat siedem, osiem, czy nawet tylko cztery, winna była — zgodnie z ujęciem przez współczesną psychologię — urobić go na wielojednię o strukturze psychicznej. Całość dyspozycji życia intelektualnego, emocjonalnego i wolicjonalnego wychowanka winna — zgodnie z obowiązującymi w poszczególnych typach szkół programami — dać pod koniec szkoły indywidualną, wszechogarniającą strukturę, którą w najszerszym ujęciu zwiemy o s o b o w o ś c i ą. Zapewne, że ta osobowość na każdym poziomie szkolnictwa jest inna, ale i na każdym powinna być wyraźnie skryształizowana i powinna posiadać niejako swoje jądro, dokoła którego grupowałyby się wszystkie inne pomniejsze całości, składające się na ową wielojednię młodego chłopca czy dziewczyny. I oto sięgnąć w głąb owej całościowej postaci, uchwycić intuicyjnie jej najistotniejszą treść, odpowiedzieć sobie na pytanie: co jest motorem myśli, uczuciowości i działań młodego człowieka i na czym polega jego psycho-fizyczna, swoista indywidualność,

¹⁾ E. Claparède. L'Orientation professionnelle. Ses problèmes et ses méthodes. W polskim tłumaczeniu: Poradnictwo Zawodowe. Zadania i metody, Maria Sokalowa. Wydawnictwo Ligi Pracy. Warszawa.

²⁾ Dobór zawodowy, wykonany jedynie na podstawie badań psychotechnicznych, daje wyniki tak dalece zadawalające, że według obliczeń Moedego sprawdzają się one w 85% wypadków. S. Studencki: Poradnictwo zawodowe w Niemczech. Rocznik Pedagogiczny. T. III. Książnica Atlas. Warszawa 1928.

stanowiąca o tym, że jest on w swej jakości takim, jak nikt inny z ludzi być nie może i w czym, w jakiej formie, na jakim tworzywie może się on i tylko on uzewnętrznić, wyrazić, wyżyć.

Pytanie trudne, ale i takie, na które szkoła po kilkuletniej, czujnej pracy nad wychowaniem może i powinna odpowiedzieć. Odpowiedź na nie jest już właściwie rozwiązaniem zagadnienia. By sprostac zadaniu, ma szkoła za sobą długą obserwację nad kształcącym się pod jej kierunkiem dzieckiem czy młodzieńcem i to obserwację nie jednostki, ale szeregu różnych nauczycieli, patrzących na ucznia z różnych punktów widzenia i w różnych okolicznościach. Zresztą szkoła ma ku temu różnorodne zapiski; posiada katalogi okresowe, księgi klasyfikacyjne, nieraz karty ocen, karty indywidualne, karty zdrowia oraz inne notatki, pozwalające na ujęcie rozwoju wychowanka oraz na ostateczną syntezę.

Planowa i wnikliwa obserwacja, notatki dla pamięci (nie — „notesy“!), i żywa, coraz to nowa wymiana myśli na temat młodzieńca w prostej, koleżeńskej atmosferze pokoju nauczycielskiego — to forma badań, bez której obejść się nie może najlepiej postawiona pracownia psychologiczna czy psychotechniczna — a tym właśnie środkiem szkoła rozporządza. I oto teraz winna go wykorzystać.

Posiadając ogólną znajomość absolwenta, zdobytą na podstawie długiej i różnorodnej obserwacji, winna szkoła z kolei przejść do treściwego przemyślenia jego poszczególnych wartości. Przede wszystkim należy odpowiedzieć na pytanie, jaki to typ umysłowości, jaki posiada rodzaj inteligencji. Zadanie uprości podział O. Lipmanna na inteligencję naukowo-poznawczą, techniczną i artystyczną względnie podział W. Sterna na inteligencję teoretyczną i praktyczną, analityczną i syntetyczną, obiektywną i subiektywną, spontaniczną i reakcyjną. Przeważający rodzaj inteligencji wychowanka — czystego nie ma — uchwycony na podstawie obserwacji jego stosunku do ludzi, rzeczy, zjawisk, pracy szkolnej i pozaszkolnej oraz jego zainteresowań i nabytych skłonności pozwoli szkole na wysnucie wniosków i wskazań, jaki rodzaj pracy mógłby mu najlepiej odpowiadać.

Dalej winnaby szkoła rozważyć jakość jego poszczególnych dyspozycji psychicznych, przede wszystkim zaś pojemność, jakość, typ i przewagę treści pamięciowej oraz technikę pamięciowej pra-

cy. Pojemność pamięci może być różna; ilościowo bogatej pamięci wymagają zawody, w których pracownik ma do czynienia z mnogością ludzi, rzeczy, zachodzących procesów. Jakość pamięci to jej łatwość w przyjmowaniu, wierność i trwałość w przechowywaniu oraz usłużność, szybkość w przywoływaniu. Typ pamięci to pamięć wzrokowa, słuchowa, ruchowa, względnie najczęściej, gdyż czysty typ nie istnieje, mieszana. Z typem wiąże się przewaga treści pamięciowej jest to właściwa pamięci cecha, niejako jej rodzaj. Jest to pamięć dźwięków i melodii, pamięć linii i form, pamięć ludzi, miejscowości i liczb lub słów i cytatów i t. p. Technika pamięci to utrwalenie treści z pomocą logicznego procesu syntezy lub analizy, to chwytywanie mechaniczne przy pomocy skojarzeń, to sztuczne utrwalenie za pomocą mnemotechniki. I oto handel, służba polityczna i policyjna wymagać będzie pamięci ludzi i nazwisk; zawody techniczne pamięci linii, obrazów konstrukcyjnych, figur. Lotnik winien odznaczać się pamięcią miejscowości, telefonistka, buchalter pamięcią liczb i t. d. i t. d. zresztą niesposób tu wymieniać szeregi różnych zawodów.

Rozważając uwagę absolwenta, należałoby zdecydować jej jakość; czy więc jest czynna, bierna, podzielna. Rozpatrzyć trzeba jej cechy, jak zdolność koncentracji (roztargnienie, rozstrzepanie), trwałość i giętkość — dalej jej rodzaj: tendencje w kierunku procesów duchowych w kierunku rzeczy lub dokonywujących się zjawisk zewnętrznych — wreszcie jej zakres. I wówczas należy rozstrzygnąć, czy to jednostka nadająca się do oddzielnej, skupionej pracy na jakimś samodzielnym stanowisku, czy też typ o uwadze giętkiej, dostosowalnej, przeskakującej szybko z przedmiotu na przedmiot, a więc nadający się do pracy w pełnym ruchu, wrzawie, gorączce; może to dalej typ, wymagający stałej podniety, a więc reporter, pośrednik w handlu i t. p.

W dziedzinie wyobraźni należałoby zdecydować, czy jest ona twórcza czy odtwórcza; czy nastawiona jest na człowieka i życie, czy na świat oderwanego piękna z zakresu muzyki, malarstwa, architektury, literatury. Czy jest to wyobraźnia konstrukcyjna, wynalazcza (nauka, sztuka, technika), czy organizacyjna z dziedziny życia socjalnego, ekonomicznego lub technicznego. I oto znów wnioski w sprawie absolwenta: wyraźnie twórczy, pełen inicjatywy, czy raczej odtwórczy — choć niemniej użyteczny — i przeto nadaje się do równej, każdego dnia jednakiej, lecz pilnej

pracy. Może to typ konstruktora, wynalazcy względnie przyszły kierownik życia społecznego: spółdzielczego, zawodowego.

Czułość, spostrzegawczość potrzebna posterunkowemu oraz w tych zawodach, w których pracownik ponosi odpowiedzialność za precyzyjne funkcjonowanie mechanizmów i maszyn. Subtelność i wnikliwość obserwacji winna cechować sędziów, adwokatów; umiejętność czuwania nad własną postawą potrzebna jest w służbie politycznej, dyplomatycznej i wogóle w życiu publicznym.

Należałoby też przyjrzeć się reakcji młodzieży na zjawiska świata zewnętrznego. Trzeba by poznać próg pobudliwości, wiedzieć, czy jest niski czy wysoki. Niska pobudliwość potrzebna jest szczególnie w zawodach przemysłowych. Rzeczą dużej wagi jest czas reakcji, który może być powolny lub szybki i który już niejednokrotnie zdecydował o życiu lub śmierci ludzi. Należałoby też znać głębokość doznawań; wiedzieć, czy uczeń reaguje głęboko, rozlewnie, pamiętliwie, czy też płytko, powierzchownie, bez mocniejszych odczuwań. Z tym wiąże się zabarwienie uczuciowe: mocne lub słabe, przedługie lub krótkie. Tu tkwi istota tego, co kiedyś zwano charakterem (choleryk, sangwinik, flegmatyk, melancholik); tu leży większa lub mniejsza możliwość pracy w takich zawodach, które wymagają stosunków z ludźmi, sympatii dla nich, potrzeby ich odczucia.

Z reakcją na zjawiska łączy się ściśle przytomność umysłu. Jak dany młodzieniec czy dziewczyna reagują na niespodziane zjawiska: odruchem, impulsem, ruchem planowym, opanowują sytuację, posiadają ruchy skoordynowane (szofer, mechanik, strażak, pracownik przemysłu chemicznego).

Ponadto lekarz szkolny winien wydać opinię o jakości zmysłów absolwenta. Winien on orzec, jaki jest stan jego wzroku, jaka jest ostrość, krótko- czy dalekowidztwo; winien określić jakość czuć barw — może pełny lub częściowy daltonizm — jak przedstawia się poczucie wymiaru, przestrzeni.

W zakresie słuchu znać trzeba jego ostrość, jakość słuchu muzycznego, poczucie rytmu. Ze względów na sąsiedztwo anatomiczne należy zbadać równocześnie i jakość czuć równowagi.

Dobrze byłoby zbadać też czucia dotykowe — szczególnie absolwentów szkoły powszechnej. Należałoby tu określić jakość odczuwania gładkości, chropowatości i nierówności powierzchni, dalej — z czuć mięśniowo-ruchowych — stan czuć twardości, mięk-

kości, zdolność odróżniania cienkości i grubości materiału. Wreszcie należałoby wiedzieć, jaki jest stan czuć termicznych, t. j. czy są one normalne, względnie czy nie jest obniżona lub podwyższona wrażliwość na czucia ciepła, gorąca, zimna. Wrażliwość na ból jest w wielu zawodach rzeczą dużej wagi; osłabione lub przewrażliwione czucia bólu mogą w pewnych rodzajach pracy być poważną przeszkodą. Cenny jest też w pewnych zawodach zmysł stereognostyczny. Badania wzrostu, wagi, pojemności płuc, stanu serca, mięśni unerwienia, jamy ustnej i in. lekarze szkół średnich posiadają w kartach zdrowia. Należałoby je więc zebrać i z przebiegu lat wyciągnąć syntetyczne wnioski. Rola lekarza szkolnego jest w dziedzinie poradnictwa zawodowego natury negatywnej, ale tym niemniej jest ona nieodzowna. Lekarz bowiem określając, do jakich zawodów absolwent ze względu na swą konstytucję fizyczną się nie nadaje, stwierdza tym samym, że nadaje się do innych.

A oto jeszcze jeden wycinek, który szkoła, rozważając zagadnienie poradnictwa, może dobrze określić. Chodzi o stale podpatrywane siły żywotne, o typ pracy. W tej sprawie należy wysnuć określenie, jaka jest współzależność, pomiędzy pracą a wypoczynkiem, jaki jest rytm, czy zachodzi między nimi harmonijna współzależność, czy też może organizm domaga się na ogół niewspółmiernie dużego odpoczynku w stosunku do wykonywanej pracy. Chodzi o rytm przeciętny, właściwy danej konstytucji. Ze względu na czas wartoby też stwierdzić — zwłaszcza u starszej młodzieży — czy cechuje ją typ pracy rannej czy wieczorowej i dlaczego.

Powinna też szkoła określić jakość pracy młodzieży. Winna więc rozpatrzyć sposób jej ujmowania, t. j. moment t. zw. wprawy: ujmowanie wolne, szybkie — ciężkie, lekkie. Należałoby oznaczyć czas pracy: krótko—długotrwałość. Chodzi o jakość energii, tego najcenniejszego skarbu człowieka; czy jest ona wytrwała, odporna na zmęczenie, czy poziom, wartość pracy przez cały czas jej trwania jest niezmienna. Wreszcie jaki jest moment spadku pracy: jakość jej obniża się powoli, czy też zachodzi gwałtowne zjawisko wyczerpania. Jakość pracy jest we wszystkich zawodach rzeczą pierwszej wagi; moment zaś podejścia do niej i forma spadku są zagadnieniem podstawowym w tych zawodach, w których grozi niebezpieczeństwo.

Należałoby również przyjrzeć się, jaka jest forma pracy; jak dokonywuje się jej rozplanowanie: przed rozpoczęciem, czy jak to nieraz bywa — w czasie jej trwania. Jaki jest jej tok: równomierny, systematyczny, czy nierówny. Jaka jest jej rzetelność, jej dokładność, ścisłość, sumiennosc. Ile w niej pierwiastka emocjonalnego, ambicji, chęci postawienia się. Nadto — uwaga o poważnym znaczeniu — czy towarzyszy jej poczucie własnych sił czy niemocy (Minderwärtigkeitsgefühl). Wreszcie czy dana jednostka to pracownik samotny, czy potrzebujący tła, bodźca, gromady.

Po określeniu pracy wychowanka wysnuć należy wskazania dla niego. Młodzież o dużych siłach żywotnych, o wysokiej jakości pracy, umiejąca ją planować i równomiernie wykonywać — bez względu na to, czy pracuje samotnie, czy potrzebuje gromady — winna iść do zawodów, wymagających maximum wysiłku; inni ze względu na swój typ pracy do nich się nie nadają.

I jeszcze sfera działania. Trzeba zdecydować, czy nasz wychowanek to młodzieniec, pełen rwącego się zeń dynamizmu, aktywny, czynny, poszukujący działania, czy też bierny, poruszany raczej przez bodźce zewnętrzne. Czy dziewczyna samodzielna, biorąca na siebie odpowiedzialność, czy nadająca się do pracy pod obcym kierunkiem, lękliwa. W decyzji szybka, pewna, czy chwiejna, niezdecydowana. Pierwsi nadają się do zawodów, pełnych pędu, zmian i coraz to nowych przekształceń — drudzy to cisi, mało aktywni pracownicy.

Forma wypowiedziania się człowieka w działaniu posiada dla poradnictwa zawodowego też swoją wagę. Przeto ważne pytanie: jak wypowiada się młody człowiek — w ideach, w formie myślowej — czy w materiale, w czynie. W szczególności w słowie — dyskusji lub w piśmie, czy w formie artystyczno-technicznej, jak rysunek, melodia, roboty ręczne, prace przy doświadczeniach fizyko-chemicznych. Rodzaj wypowiedziania się otwarty, szczery — zamknięty, skryty. Stąd dalszy wniosek na temat tworzywa pracy: abstrakcja, człowiek, zwierzęta, rośliny, żywioł, jak woda, powietrze, bogactwa mineralne, przetwórstwo i t. p.

I jeszcze zainteresowania młodzieży. Nawroczyński powiada, że zainteresowanie to „stan gotowości do przeżyć, skierowanych na przedmiot, mogący zaspokoić tkwiącą w nas potrzebę”. Jest to więc nastawienie na wartość¹⁾. Nastawienie to może mieć według

¹⁾ B. Nawroczyński. Zasady Nauczania. Wyd. III. str. 156.

niego charakter instynktowy, nawykowy lub duchowy. W tej chwili mogą nas żywiej obchodzić zainteresowania nawykowe i duchowe, t. j. te, które wytwarzają warunki środowiskowe, w jakich młodzież przebywa i te, które szkoła budzi planowo, t. j. duchowe. I tu należałoby specjalnie wyróżnić zainteresowania młodzieży, które wypływają z owego „nastawienia”, czyli zainteresowania istotne, t. j. takie, które nie ulegną łatwym zmianom. Tym zainteresowaniom winna szkoła, rozważając zagadnienie poradnictwa, poświęcić bardzo czujną uwagę. Zainteresowania zaś nawykowe, t. j. takie, które mogą wraz ze zmianą oddziaływań ulec łatwiejszym przekształceniom, a wreszcie i upodobania należałoby przeanalizować z młodzieżą. Trzeba przyjrzeć się razem z nią mającej w sobie coś z egzotyki marynarce, modnemu lotnictwu, radiofonii, teatromanii i in.

Na koniec poczucie własnej godności i moralność młodzieży. Wartości te są podłożem tężyzny społeczno-państwowej każdego narodu i winny przeto cechować każdego obywatela. Jednakże są pewne zawody (pisarz, publicysta, prawnik, nauczyciel, pracownik społeczny, skarbowy), które wymagają specjalnie określonego, subtelного stosunku człowieka do człowieka, do jego wartości osobniczych, do jego mienia materialnego. Do takich zawodów można kierować tylko tych spośród młodzieży, którzy doszedłszy drogą mozolnej pracy wewnętrznej do wysokiego poziomu własnej wartości, potrafią w życiu gromadnym mieć zawsze pełen kult dla człowieczeństwa każdej innej jednostki. W takich zawodach znaleźć się winni tylko ci, którzy poprzez nieugięty pęd do własnego ciągłego narastania wewnętrznego mają nieodpartą wolę służenia ponadosobowej idei dobra społecznego.

Po tym krótkim, niewyczerpującym i niepełnym przesunięciu się poprzez właściwości psychofizyczne młodzieży powróćmy do myśli wstępnej, do owej wielojedni o wyraźnej strukturze.

Jakżeż więc przedstawia się ona u poszczególnych wychowanków ostatniej klasy? Oto jeśli szkoła przemyśli wartości młodego człowieka na drodze, którą przebyliśmy razem — czy zresztą na wielu innych możliwych i lepszych — wówczas będzie mogła dać ostrożną, syntetyczną odpowiedź na pytanie, jakim jest i dokąd przeto mógłby się skierować 14-, 16-, 18-letni młodziemiec czy dziewczyna.

Technika pracy nad zagadnieniem poradnictwa zawodowego

w szkole może przedstawić się w sposób następujący. Inicjatywę i odpowiedzialność ujmuje w swoje ręce kierownik względnie dyrektor. Wychowawca ostatniej klasy z pomocą kilku kolegów, wśród których winien się znaleźć i lekarz szkolny, opracowują materiał. Grupa ta zastanawia się kolejno nad każdym wychowankiem ostatniej klasy, rozważa jego wartości i ustala pewne wytyczne. Wytyczne te następnie referuje wychowawca na zebraniach Rady Pedagogicznej, która je uzupełnia i pogłębia, formułując wyraźniejsze już wskazania w sprawie skierowania wychowanka do pewnej właściwszej dlań grupy pracy zawodowej czy też nawet do pewnego wyrażnie określonego zawodu względnie gimnazjum, czy liceum zawodowego. Wreszcie wskazania ustalone przez Radę Pedagogiczną winien wychowawca — ewentualnie z pomocą jednego z kolegów — umiejętnie omówić na konferencji z rodzicami absolwenta w jego obecności. Winien wysłuchać ich zdania, rozważyć z nimi okoliczności, których szkoła nie zna, nadto warunki materialne i powziąć już wspólnie jakąś ostateczną decyzję.

Naturalnie, najważniejsze słowo musi przysługiwać młodzieży. W międzyczasie winna szkoła poświęcić kilka godzin, na których wychowawca ostatniej klasy, nauczyciel interesujący się bliżej zagadnieniem poradnictwa względnie nawet — jeśli są — specjaliści, znawcy różnych zawodów, mogliby omówić z młodzieżą sprawę właściwości, potrzeb, podaży i popytu w różnych zawodach. Równocześnie kierownik względnie dyrektor zakładu mógłby wnieść to zagadnienie na porządek dzienny rodzicielskiego zebrania klasowego (rodziców młodzieży ostatniej klasy), a nawet na zebranie rodzicielskie ogólne.

M. Matuszkiewicz.

II. BIBLIOGRAFIA PORADNICTWA ZAWODOWEGO

1. Adlerówna M. — Pogadanka o wyborze zawodu. Psychotechnika 1931.
2. Baumgarten F. — Badanie uzdolnień zawodowych. Warszawa 1930.
3. Biegeleisen B. — Badanie psychologiczne i poradnictwo w zawodach akademickich. Polskie Archiwum Psychologii 1931.
4. Biegeleisen B. — Uświadomienie zawodowe młodzieży. Kraków 1929.
5. Błachowski St. — Psychologia a wybór zawodu. Poznań 1925.
6. Claparède E. — Poradnictwo zawodowe. Zadania i metody. Wydanie II. Warszawa 1936.
7. Dąbrowski S. i Uryson R. — Dwa lata poradnictwa zawodowego dla maturzystów. Lublin 1936.
8. Gottlieb W. — Młodzież a zawód. Lwów 1935.
9. Hauszyl W. — Wybór zawodu. Warszawa 1924.
10. Joteyko J. — Wybór zawodu jako problemat psychotechniki. Rocznik Pedagogiczny t. III. Warszawa 1928, i w odcie.
11. Karpowiczowa L. — Jaki zawód obrać. Informator dla dziewcząt. 3 części. Warszawa 1929.
12. Karpowiczowa L. — Pogadanka o wyborze zawodu. Psychotechnika 1931.
13. Księga Pamiątkowa I Ogólnopolskiej Konferencji Psychotechnicznej. Warszawa 1930.
14. Poradnictwo zawodowe w Lublinie 1925—1928. Lublin 1929.
15. Simon O. — O poradnictwie zawodowym. Warszawa 1930.
16. Stempliński Z. — Prasa zawodowa w Polsce. Warszawa 1929.
17. Studencki S. — Poradnictwo zawodowe w Niemczech. Rocznik Pedag. t. III. Warszawa 1928.
18. Szybalska Z. — Poradnik zawodowy dla dziewcząt. Kraków 1930.
19. Šeracky F. — Badania abiturientów i studentów w Czechosłowacji. Psychotechnika 1933.
20. Walther L. — Poradnictwo zawodowe dla zawodów wolnych. Poznań 1934.
21. Weinbaum J. — O czym młodzież powinna wiedzieć przy wyborze zawodu. Lwów 1933.
22. Zawirska J. — Poradnictwo zawodowe przy urzędach pracy w Hamburgu. Psychotechnika 1928.
23. Zawirska J. — Poradnictwo zawodowe w Wiedniu w r. 1936. Psychotechnika 1936.
24. Zawirska J. — Propaganda poradnictwa zawodowego i wyniki tej propagandy. Psychotechnika 1936.
25. Zestawienie braków fizycznych i stanów patologicznych w zakresie zawodownictwa. Warszawa 1929.
26. Żebrowska M. — Poradnictwo dla dzieci w Stanach Zjedn. A. P. Polskie Arch. Psychologii 1933/34.
27. Sprawozdania z działalności różnych placówek psychologicznych w czasopiśmie: Psychotechnika i Polskie Archiwum Psychologii.

III. SRAWOZDANIE PORADNI ZAWODOWEJ STOWARZYSZENIA „SŁUŻBA OBYWATELSKA W WILNIE“.

W roku 1924 została zorganizowana przez Stowarzyszenie „Służba Obywatelska” w Wilnie Poradnia Zawodowa dla dziewcząt, kończących szkoły powszechne. W roku 1929 ze względu na brak funduszy Poradnię zlikwidowano i po kilkoletniej przerwie uruchomiono ponownie w r. 1934.

Praca w Poradni rozwija się w trzech kierunkach:

- 1) poradnictwo właściwe,
- 2) propaganda poradnictwa i szkolnictwa zawodowego,
- 3) pośrednictwo pracy dla absolwentek szkół zawodowych.

1. Poradnictwo właściwe.

Poradnia udziela porad w związku z wyborem zawodu uczniom ostatnich klas szkół powszechnych. Dziewczynki przychodzą do Poradni same lub pod opieką matek. Porady powyższe udzielane są na podstawie: a) danych otrzymanych przy pomocy kwestionariuszy, b) życzeń dzieci i rodziców, c) „ankiety skłonności”, d) opinii szkoły i lekarzy, e) obserwacji doradczyń.

Poradnia udziela zgłaszającym się, w miarę możliwości, informacji o warunkach kształcenia, typach szkół zawodowych oraz przyszłych możliwościach pracy zawodowej.

Jedną z ważniejszych dziedzin pracy Poradni jest wywiad z rodzicami, mający na celu poinformowanie się o ich życzeniach i projektach, dotyczących przyszłości dziecka. Oprócz wywiadu prowadzone są pogadanki dla rodziców i dzieci, podkreślające doniosłe znaczenie wyboru zawodu dla jednostki i społeczeństwa.

Poradnia nawiązała kontakt z 11 szkołami żeńskimi m. Wilna. W ciągu 2 lat udzieliła porady 908 uczniom oraz przeprowadziła badania selekcyjne 78 kandydatek do Państwowego Gimnazjum Krawieckiego.

Należy zaznaczyć, że prawie wszystkie kandydatki zgłaszały się o radę do Poradni zupełnie dobrowolnie.

2. Propaganda szkolnictwa zawodowego.

Poradnia nawiązała kontakt ze szkołami zawodowymi na terenie m. Wilna, aby mieć stale dokładne wiadomości o zmianach w organizacji tych szkół i odpowiednio informować młodzież, uważając to za b. ważne, szczególnie teraz, w okresie wprowadzenia reformy w szkołach zawodowych.

W związku z projektem zorganizowania w Wilnie Liceum Gospodarczego, kierowniczką Poradni zebrała dane z rynku pracy dla przyszłych absolwentek tej szkoły i na posiedzeniu organizacyjnym szkoły, składającym się z przedstawicieli organizacji gospodarczych, dane powyższe zreferowała.

Poradnia organizuje oprócz pogadanek i porad dla dziewcząt, pogadanki dla młodzieży męskiej ostatnich oddziałów szkół powszechnych o szkołach zawodowych, wygłaszane przez specjalistów. W roku ub. poruszano następujące zagadnienia: 1) znaczenie zawodu i szkół zawodowych w gospodarce narodowej, 2) korzyści z ukończenia szkół technicznych oraz handlowych, 3) techniczne i handlowe szkoły m. Wilna, zakres nauki w nich oraz warunki przyjęcia.

Pogadanki powyższe wysłuchiwała młodzież męska z 18 szkół powszechnych m. Wilna, ogółem około 700 osób. Po pogadankach młodzież pod opieką instruktora zwiedziła szczegółowo Szkołę Rzemieślniczą oraz Techniczną.

W ub. roku szkolnym Poradnia przy pomocy Państwowego Gimnazjum Krawieckiego zorganizowała wycieczkę do tegoż Gimnazjum uczeń ostatnich klas szkół powszechnych. Program wycieczki obejmował: a) pogadankę informacyjną, o zadaniach Gimnazjum Krawieckiego i warunki przyjęcia, b) zwiedzenie warsztatów szkolnych i pracowni materiałoznawczej oraz klasy rysunków zawodowych, c) pokazu prac uczeń.

Poradnia organizuje również wycieczki dla kandydatek do Seminarium Ochroniarskiego. W czasie zwiedzania Seminarium pod kierunkiem nauczycielek dziewczynki zaznajamiają się z pracą ochraniarki.

Ponieważ z dotychczasowej praktyki wynikało, że znaczny

odsetek dziewcząt nie tylko nie zna, lecz nawet nie słyszał o licznych odpowiednich dla kobiet i pomyślnie rozwijających się zawodach, Poradnia wypożyczyła od Centralnego Zarządu Stow. „Służba Obywatelska” w Warszawie film, zalecony przez Min. W. R. i O. P., ilustrujący poszczególne stadia nauczania kilku zawodów p. t. „Szkolnictwo zawodowe żeńskie”. Film objął następujące działy: kilimkarstwo, tkactwo, hafciarstwo, introligatorstwo, fotografię, fryzjerstwo, jubilerstwo, złotnictwo, gospodarstwo domowe, ogrodnictwo, oraz pielęgniarstwo. Film powyższy był wyświetlany przez Poradnię w latach 1935—1936 dla młodzieży szkół powszechnych, średnich oraz rodziców. Oglądało film 5.355 osób.

Przed wyświetleniem filmu były wygłoszone pogadanki dla uczeń szkół powszechnych przez kierowniczkę Poradni, dla chłopców—przez kierowników szkół na podstawie materiału przesłanego przez Poradnię.

Ponieważ coraz częściej zgłasza się młodzież prosząc o ulokowanie do terminów, Poradnia przystąpiła do zorganizowania planowej akcji pomocy w lokowaniu młodzieży do terminów w poszczególnych rzemiosłach. W tym celu uzyskała z Izby Przemysłowo-Handlowej wykaz większych firm handlowych oraz przemysłowych zaś z Izby Rzemieślniczej—wykaz zakładów krawieckich, do których wysłano odezwe polecającą absolwentki szkół powszechnych. Poradnia Zawodowa przy pomocy nauczycielstwa oraz badań selekcyjnych zbiera, w miarę możliwości, dane ilustrujące zdolności uczeń.

3. Pośrednictwo pracy.

W listopadzie r. 1934 Poradnia zorganizowała Dział Pośrednictwa Pracy dla absolwentek szkół zawodowych. Głównym zadaniem tego Działu jest nie tylko zatrudnienie, lecz również skierowanie kandydatek na posady odpowiadające ich zawodom wykształceniu, by mogły się udoskonalić w obranym zawodzie.

O konieczności istnienia Działu Pośrednictwa Pracy świadczą niżej wymienione cyfry:

w ciągu dwuletniej egzystencji tego działu zgłoszeń	
pracodawców wpłynęło	446
poszukujących pracy zgłosiło się	403
posady otrzymało	257

Aby uzyskać możliwość zatrudnienia absolwentek w zawodach, odpowiadających ich specjalności. Poradnia rozsyła do firm handlowych, przemysłowych oraz instytucji społeczno-gospodarczych oferty, polecające wykwalifikowane pracownice.

Poradnia stale umieszcza w prasie wileńskiej ogłoszenia o poszukiwanych i zgłoszonych posadach dla absolwentek szkół zawodowych. Prasa wileńska pomaga Poradni Zawodowej, dając ogłoszenia bezpłatnie.

Poradnia pracuje w ścisłym kontakcie z Centralą Poradni Zawodowych Stowarzyszenia „Służba Obywatelska” w Warszawie oraz bierze czynny udział w Konferencjach Psychotechnicznych.

Na terenie Poradni istnieje podręczna biblioteka, zaopatrzona w najnowsze dzieła z dziedziny pedagogiki ogólnej, eksperymentalnej oraz specjalnie zawodowej.

Maria Przewłocka.

IV. SPOSOBY KSZTAŁCENIA SIĘ ZAWODOWEGO.

Przygotowanie się do pracy zawodowej może iść dwiema drogami: drogą terminu i drogą szkolenia zawodowego.

Jeszcze do niedawna, wskutek słabego rozwoju szkolnictwa zawodowego, normalną drogą nauki rzemiosła było pójście do terminu. Obecnie, chociaż szkolnictwo zawodowe w ostatnich latach rozrosło się znacznie, jednak nie obejmuje jeszcze ono wszystkich zawodów i dlatego też w niektórych dziedzinach można zdobyć wykształcenie zawodowe jedynie drogą praktyki. Dla młodzieży nieposiadającej warunków materialnych do kształcenia się w szkole zawodowej termin jest nieraz jedynym środkiem zdobycia wykształcenia fachowego.

Terminowanie zapewnia sprawność w zawodzie, ale nie daje ogólnego wykształcenia, wprowadza niedorosłą młodzież od razu w środowisko prac.

Otóż Ustawa Przemysłowa z dn. 7.IV 1927, przewidując po ukończeniu minimum 4-oddziałów szkoły powszechnej 3 lata praktyki w terminie u majstra, posiadającego kwalifikacje dla przyjmowania praktykantów tak w handlu jak i w przemyśle, równocześnie zobowiązuje do kończenia 3-letniej (bezpłatnej) szkoły dokształcającej, mającej na celu zaznajomienie młodzieży w wieku od lat 14—18, pracującej zawodowo w charakterze praktykantów, czy też płatnych robotników z podstawami naukowymi, niezbędnymi dla obranego zawodu, jak również z ulepszonymi metodami pracy, jednocześnie dając wykształcenie gospodarcze i obywatelskie.

Po 3 latach praktyki oraz po ukończeniu szkoły dokształcającej, następuje egzamin przy Izbie Rzemieślniczej przed komisją fachowców.

Praktykant otrzymuje wówczas stopień czeladnika.

Samodzielne stanowisko osiąga czeladnik najmniej po 3 la-

tach praktyki i po egzaminie na mistrza. Uzyskanie stopnia mistrza daje prawo prowadzenia samodzielnie własnej pracowni i przyjmowania na naukę uczniów.

Stosunki prawne w dziedzinie przemysłu i handlu reguluje ustawa przemysłowa, nad wykonaniem której czuwają inspektoraty pracy, izby rzemieślnicze, oraz handlowo-przemysłowe. One normują czas pracy, płacę i stanowią opinię zawodową.

Drugim sposobem przygotowania się do pracy zawodowej jest ukończenie szkoły zawodowej, która, dając wykształcenie ogólne i fachowe, umożliwia przez to osiągnięcie lepszego stanowiska na obranym terenie pracy.

Szkoły zawodowe mają za zadanie przygotowywać inteligentnych pracowników do pełnienia czynności w różnych przedsiębiorstwach, oraz do samodzielnej pracy w zakresie obranej specjalności.

Na nauczanie w Szkole Zawodowej wszelkich typów składa się: 1) przygotowanie zawodowe, 2) przygotowanie ogólne.

Przygotowanie zawodowe, ujęte w programie przedmiotów zawodowych i przedmiotów pomocniczych ściśle z zawodem związanych ma za zadanie dać młodzieży całokształt wiadomości i uprawnień, niezbędnych dla świadomego i należytego spełniania czynności zawodowych.

Do uprzątnienia tego przygotowania, oraz bliższego związania z życiem służy: 1) organizowanie pracowni i warsztatów wytwórczych na terenie szkoły, 2) organizowanie praktyk w czasie trwania nauki szkolnej dla młodzieży poza terenem szkoły w działach: kupieckim, mechanicznym i innych, zależnie od typu danej szkoły, 3) wykorzystanie kontaktu szkoły ze sferami i organizacjami gospodarczymi.

Przygotowanie ogólne zmierza w szkole zawodowej do podniesienia poziomu kulturalnego młodzieży i do jej wyższego wyrobienia umysłowego przez poznanie (w zakresie potrzebnym inteligentnemu pracownikowi-obywatelowi) kultury duchowej i materialnej Polski.

Kształcenie ogólne ma jednocześnie umożliwić młodzieży korzystanie ze współczesnych zdobyczy kulturalnych, oraz rozszerzanie horyzontów zainteresowań zawodowych i ogólnych.

Wychowanie w tychże szkołach zawodowych zmierza do rozwijania w młodzieży tych cech charakteru i dyspozycji umysłowych,

które są niezbędne dla owocnej pracy w ich zawodowym życiu gospodarczym. Do tych cech należą w szczególności: rzetelność, pomysłowość, przedsiębiorczość, wytrwałość i silna wola, uzdolnienie organizacyjne, takt i uprzejmość, spostrzegawczość, szybka orientacja, podzielną i skupioną uwagę.

Typy szkół zawodowych różnią się między sobą:

- 1) wymaganym wykształceniem kandydatów,
- 2) poziomem i zakresem nauczania przedmiotów ogólnokształcących i teoretycznych zawodowych.
- 3) ilością lat nauki.

Na terenie Kuratorium Okręgu Wileńskiego Szkolnego egzystują następujące szkoły zawodowe, oparte o różne stopnie szkoły powszechnej:

- 1) Szkoły Zawodowe niższe, oparte o szkołę powszechną I-go stopnia organizacyjnego, lub o 5 oddziałów II-go i III-go stopnia. Są to szkoły rzemieślniczo-przemysłowe, żeńskie szkoły przemysłowe, szkoły gospodarcze, oraz ludowe szkoły rolnicze.
- 2) Szkoły zawodowe średnie, oparte o szkołę powszechną II-go i III-go stopnia organizacyjnego, dające wykształcenie fachowe i średnie wykształcenie ogólne, uprawniające w służbie państwowej, lub samorządowej do zajmowania stanowiska urzędnika II kategorii. Są to gimnazja zawodowe, szkoły handlowe, agrotechniczne, ogrodnicze, techniczne, oraz szkoły przemysłowe i przemysłowo-handlowe żeńskie, jak również szkoły położnych i seminaria ochroniarskie.
- 3) Szkoły zawodowe licealne, oparte o gimnazjum ogólnokształcące dające możliwość głębszego wykształcenia fachowego.

W obrębie każdego z wyżej wymienionych rozdziałów szkół zawodowych młodzież znajdzie pewne bogactwa działów tak, że mając ukończoną szkołę powszechną, bez względu na jej stopień organizacyjny, może gruntownie przygotować się do pracy zawodowej.

V. STAN SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO W OKRĘGU SZKOLNYM WILEŃSKIM.

Sprawa szkolnictwa zawodowego wysuwa się w dzisiejszym ustroju szkolnictwa jako zagadnienie o pierwszorzędym znaczeniu. Po szkolnictwie powszechnym zasadniczą rolę w naszym systemie nauczania oraz wychowania odegrać powinny szkoły zawodowe.

Ustawa o reformie szkolnictwa z roku 1932 w dużej mierze podnosi na właściwy poziom rolę wykształcenia zawodowego, wytyczając wyraźnie jego kierunki, jak również wyrównując braki w uprawnieniach w stosunku do szkół ogólnokształcących.

W ostatnich latach Ministerstwo W. R. i O. P. opracowało sieć szkolnictwa zawodowego, opierając swoje wytyczne na strukturze gospodarczej i społecznej Państwa jak również możliwościach rozwojowych danego środowiska.

Liczba szkół różnych typów w Polsce, według danych z 1936 r. przedstawia się następująco:

- szkoły powszechne—27.955
- szkoły średnie ogólnokształcące—770
- szkoły zawodowe—714

W Okręgu Szkolnym Wileńskim stan liczbowy szkół z roku 1936 był następujący:

- szkoły powszechne—3.244 (różnych stopni)
- szkoły średnie ogólnokształcące—57
- szkoły zawodowe—60.

Liczba uczniów w szkołach ogólnokształcących w Polsce w 1934/35 r. wynosiła 166.100 w szkołach zawodowych 70.800. Podobny mniej więcej stosunek wykazuje liczba uczniów w szkołach zawodowych Okręgu Wileńskiego. Taki stan nietylko nie odpowiada istniejącym wymaganiom, ale jest niepomysłny i niepożądany z punktu widzenia gospodarczego zwłaszcza, iż znaczna

STAN SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO NA TERENIE KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO WILEŃSKIEGO 1936 R.

liczba absolwentów szkół powszechnych różnych stopni nie kształci się wogóle dalej, powiększając odsetek ludności nieprodukcyjnej zawodowo. Stwarza to na przyszłość poważne niebezpieczeństwo dla kształtowania się naszej struktury zawodowej, hamuje bowiem racjonalny rozwój naszego handlu, przemysłu i rzemiosła z powodu braku odpowiednio przygotowanych sił fachowych. Ponadto dla ziem wschodnich, mających bardzo słabe tempo rozwoju gospodarczego, szkolnictwo zawodowe ma specjalne znaczenie.

Jedną z najpoważniejszych przyczyn niedomagań szkolnictwa zawodowego jest tradycyjna względem niego obojętność, a czasem nawet niechęć społeczeństwa.

Uwzględniając podział na typy szkół zawodowych możemy ustalić następujące dane dla całej Polski:

Rolnictwo—143
Przemysł i rzemiosło—669
Handel i administracja—302
Szkoly techniczne—62
Gospodarstwo domowe—97
Służba zdrowia—12.

Dla ziem wschodnich liczby te przedstawiają się następująco:

Rolnictwo—15
Przemysł i rzemiosło—23
Handel i administracja—15
Szkoly techniczne—5
Gospodarstwo domowe—2
Służba zdrowia...

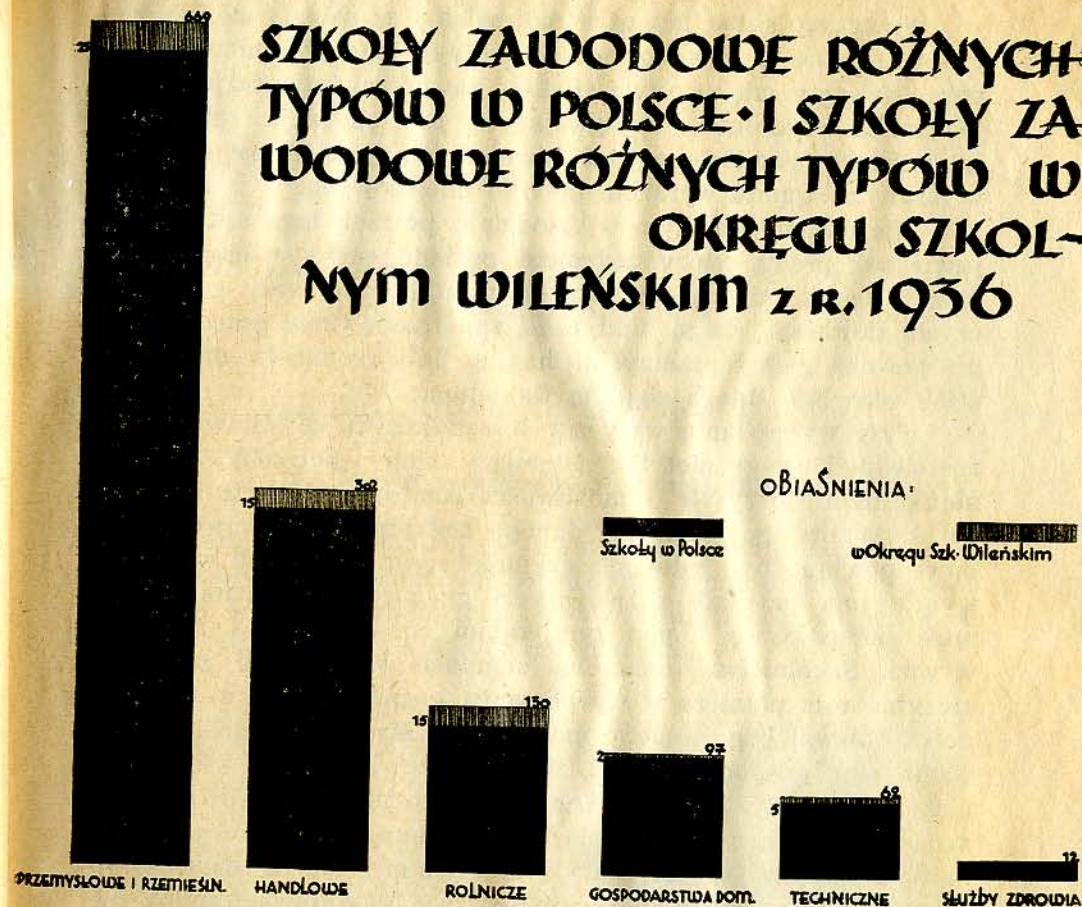
Statystykę tę należy jeszcze uzupełnić liczbą szkół zawodowych doksztalcających, która wynosi dla wszystkich województw wschodnich 29, na ogólną liczbę szkół tego typu w Polsce 637, z czego na województwa centralne przypada 196, na poznańskie i pomorkie 179, śląskie 50 i południowe 183.

Na ogólną liczbę 84.100 młodzieży, uczącej się w szkołach zawodowych doksztalcających, tylko 4.100 przypada na ziemie wschodnie. Są to cyfry znowu wskazujące na bardzo małą popularność tego tak ważnego odcinka szkolnictwa, lub też na trudności finansowe i organizacyjne jego realizowania. Nie mniej poważne braki mamy w zakresie szkolnictwa rolniczego. Szkół ludowych rolniczych było w roku 1936 zaledwie 143, na ziemiach wschodnich 30, w Okręgu Szkolnym Wileńskim 13. A przecie szkoły te jako ośrodki, mające na celu podnoszenie kultury rolnej i racjonalnej gospodarki, stanowić powinny trzon naszego szkolnictwa zawodowego.

Uwzględniając liczbę szkół różnych typów w Polsce i w naszym Okręgu oraz liczbę uczniów w tych szkołach, możemy zorientować się w upodobaniach i tendencjach, którymi się kieruje młodzież przy wyborze zawodu. I tak najliczniejsze są szkoły przemysłowe i rzemieślnicze, następnie idą szkoły handlowe, administracyjne, potem rolnicze i gospodarcze.

Liczba szkół w Polsce jeszcze nie jest proporcjonalna do

SZKOŁY ZAWODOWE RÓŻNYCH TYPÓW W POLSCE I SZKOŁY ZA- WODOWE RÓŻNYCH TYPÓW W OKRĘGU SZKOL- NYM WILEŃSKIM Z R. 1936

struktury zawodowej naszego kraju. Skład zawodowy ludności w Polsce w 1931 r. był następujący:

rolnictwo	60,9%	komunikacja	3,4%
górnictwo	19,2%	inne zawody	10,4%
handel	6,1%		

Skład zawodowy ludności ziem wschodnich nie jest dokładnie znany. Woj. Wileńskie posiada 17% ludności utrzymującej się z przemysłu, handlu, rzemiosła i komunikacji, reszta żyje z rolnictwa. W woj. Nowogródzkim zaledwie 9,3% ludności stanowi ludność miejska, reszta ludności składa się z rolników.

Powyższy skład ludności nakreślałby w pewnej mierze kierunki kształcenia zawodowego i politykę tego szkolnictwa. Jednakże należy pamiętać o tym, iż skład zawodowy ludności jest tylko jednym z czynników, wpływających na tendencje rozwojowe szkolnictwa zawodowego, jak również i o tym, że jest on tylko w pewnym stopniu wyrazem potrzeb miejscowych.

Miernikiem głównym w dziedzinie potrzeb tego szkolnictwa jest rynek pracy, który jednakże posiada cechy wielkiej płynności i zależy od najrozmaitszych, niestałych sytuacji gospodarczych, skutkiem czego faktyczne zapotrzebowanie pracowników do pewnej gałęzi przemysłu, handlu lub rzemiosła nie da się ściśle określić i ulega ciągłym wahaniom.

Przy wykreślaniu wytycznych szkolnictwa zawodowego bierze się pod uwagę nie tylko istniejący stan i potrzeby, ale również potrzeby przyszłe i możliwości rozwojowe, oparte na ogólnej dynamice gospodarczej danego regionu. Szkolnictwo zawodowe powinno być jednym z czynników, wpływających w sposób wybitny na przyszły rozwój życia gospodarczego, a zatem musi mieć perspektywę i pod tym kątem rozwijać się i rozbudowywać. Szkolnictwu temu na ziemiach wschodnich przypada szczególna rola pioniera w wychowaniu gospodarczym naszej ludności. Rozwój jego należy ponadto od stanowiska i zainteresowania sfer gospodarczych i zawodowych, z którymi winien być utrzymany stały kontakt. Łącznie z tym musi być prowadzona akcja, zmierzająca do podniesienia godności szkolnictwa zawodowego w opinii społeczeństwa, która może iść w parze tylko z ogólną demokratyzacją społeczeństwa, likwidującą mylny pogląd na rzekomo niższą pozycję społeczną rzemieślnika, kupca czy rolnika.

Idziemy powoli naprzód. W ostatnich latach notowano duży napływ młodzieży do szkół zawodowych. Można się spodziewać, że w bliskiej przyszłości wpłynie on na znaczne poszerzenie sieci szkół zawodowych. Realizacja nowego ustroju szkolnictwa zawodowego, oraz powiększenie znacznej liczby szkół zawodowych przyczyni się niewątpliwie do usunięcia dzisiejszych niedomagań naszego życia gospodarczego i stworzenia silnego, zdrowego społeczeństwa, pomnażającego swoją produkcyjną pracę bogactwo indywidualne i narodowe.

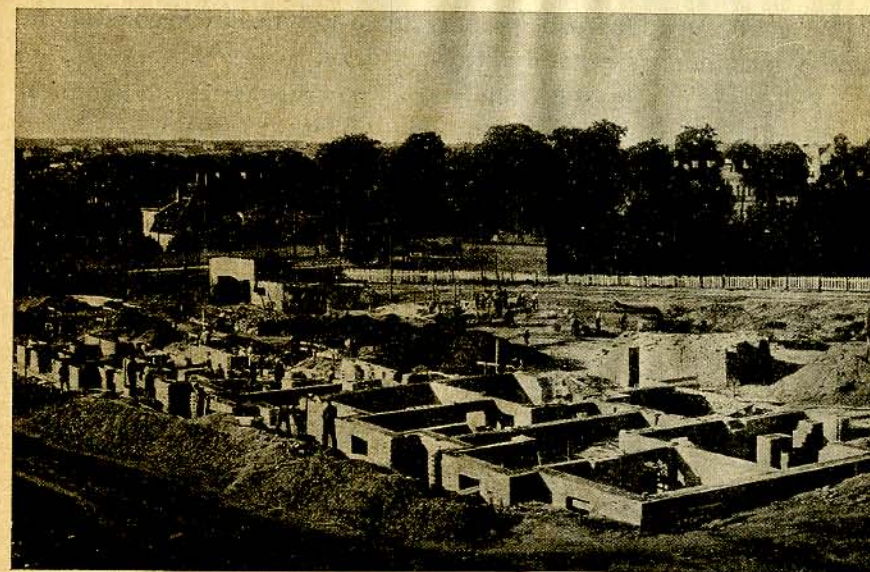
Stanisław Maciejewski.

VI. WYKAZ SZKÓŁ ZAWODOWYCH NA TERENIE OKRĘGU SZKOLN. WIL.

1. SZKOŁY ZAWODOWE STOPNIA NIŻSZEGO

A. Szkoły przemysłowo-rzemieślnicze

Celem szkół zawodowych przemysłowo-rzemieślniczych stopnia niższego jest kształcenie fachowych rzemieślników różnych zawodów do pracy samodzielnej w warsztatach oraz do pracy zawodowej w przemyśle średnim i większym.

Prace uczniów Szkoły Rzemiosł Budowlanych w Wilnie

Warsztaty stolarskie Pryw. Szkoły Męskiej Rzem. Przem. Tow. Salezjanów w Wilnie

Do szkół zawodowych przemysłowo-rzemieślniczych stopnia niższego przyjmuje się kandydatów, którzy:

- a) ukończą pierwszy szczebel szkoły powszechnej (5 oddziałów),
- b) mają wiek przepisany (od 14—17 lat),
- c) posiadają odpowiedni rozwój fizyczny.

Kurs nauki trwa 3 lata.

Rozpoczęcie lekcji 1 września.

Opłata roczna od zł 30 do zł 120.

Absolwenci tych szkół składają po ukończeniu szkoły egzamin czeladniczy.

1. Państwowa Szkoła Mechaniczna — wydział mechaniczny, **Lida**, ul. Suwalska 182. Opłata roczna zł 80. — Szkoła posiada internat.
2. Państwowa Szkoła Mechaniczna — wydział mechaniczny, **Suwałki**, ul. 3-go Maja 17. Opłata roczna zł 80. — Szkoła posiada internat.
3. Państwowa Szkoła Rzemiosł Budowlanych — wydział murarski z oddziałem zduńskim i ciesielskim, **Wilno**, ul. Kopanica 5. Opłata roczna zł 40. — Szkoła posiada internat (zł 25 — miesięcznie). Rozpoczęcie nauki 1 maja. Czas trwania nauki 2½ roku. Wiek kandydatów od 15—18 lat.

4. Prywatna Szkoła Stolarska Zakładu Wychowawczego Św. Józefa — wydział stolarski, **Dworzec**, pow. Lidzki. — Szkoła posiada internat.

5. Prywatna Szkoła Rzemiosł Polskiej Macierzy Szkolnej — wydział ślusarsko-mechaniczny. **Grodno**, ul. Podolna 37. Opłata roczna zł 120.

6. Prywatna Szkoła Męska Rzemieślniczo-Przemysłowa Tow. Salezjanów — wydział stolarski, **Wilno**, ul. Dobrej Rady 22. Opłata roczna zł 30. — Szkoła posiada internat (zł 30 miesięcznie).

7. Prywatna Szkoła Odzieżowa im. „Promienistych” Tow. Światło — wydział krawiecki, **Wilno**, ul. Żeligowskiego 1—18.

8. Prywatna 3-letnia Szkoła Zawodowa Męska Tow. „Pomoc Pracy” (dla młodzieży żydowskiej) — wydział stolarski i malarsko-dekoracyjny, **Wilno**, ul. Subocz 19. Opłata roczna zł 55.

9. Prywatna Męska Żydowska Szkoła Rzemieślnicza im. E. Bregmana (z żydowskim językiem wykładowym) — wydział ślusarsko-mechaniczny i stolarski, **Grodno**, ul. Pereca 4-a.

Pracownia krawiecka Pryw. Szkoły Odzieżowej im. Promienistych w Wilnie

B. Żeńskie szkoły przemysłowe

Celem szkół przemysłowych jest przygotowanie inteligentnych i zawodowo wykwalifikowanych pracowników w zakresie krawiectwa i bieliźniarstwa.

Do szkół przemysłowych przyjmuje się kandydatki, które:

- a) ukończą pierwszy szczebel szkoły powszechnej (5 oddziałów),
- b) posiadają odpowiedni rozwój fizyczny i psychiczny,
- c) przedłożą zaświadczenie lekarskie, metrykę, życiorys oraz 2 fotografie.

Wiek kandydatek od 14—18 lat.

Rozpoczęcie nauki 1 września.

Oплата roczna od zł 50 do zł 100.

Kurs nauki 3-letni.

Absolwentki tych szkół mają prawo składania egzaminu czeladniczego, a po 3 latach praktyki w zawodzie mogą złożyć egzamin mistrzowski przy Izbie Rzemieślniczej, uprawniający do otwarcia własnej pracowni i przyjmowania uczenice.

Pracownia krawiecka Pryw. Szk. Zaw. Żeńskiej Stow. „Służba Obywatelska” w Wilnie

1. Prywatna Szkoła Zawodowa Żeńska Stow. „Służba Obywatelska” (krawiecko-bieliźniarska). **Wilno**, ul. Biskupa Bandurskiego 4—6. Oplata roczna zł 100.

2. Prywatna Szkoła Żeńska Przysposobienia Krawiecko-bieliźniarsk. SS. Salezjanek (krawiecko-bieliźniarska), **Wilno**, ul. Stefańska 37. Oplata roczna zł 100 — wpisowe zł 5. — Czas trwania nauki 1 rok. Szkoła posiada internat (zł 35 — miesięcznie).

3. Prywatna Szkoła Zawodowa Żeńska Tow. Żyd. „Pomoc Pracy” (dział krawiecki i bieliźniarski). **Wilno**, ul. Subocz 19. Oplata roczna zł 80.

4. Prywatna Szkoła Zawodowa Żeńska Kobiet Żyd. (krawiecka), **Wilno**, ul. Wielka 30. Oplata roczna zł 80.

5. Szkoła Zawodowa Żeńska Kresowego Związku Ziemiaków pow. Lidzkiego (krawiecko-bieliźniarska), **Iszczoła**, poczta Skrzybowce. Szkoła posiada internat (zł 30 — miesięcznie).

6. Prywatna Szkoła Żeńska Krawiecko-bieliźniarska Tow. Szerzenia Pracy Zawodowej i Rolnej wśród Żydów (krawiecko-bieliźniarska), **Grodno**, ul. Mostowa 4. Oplata roczna zł 50.

7. Prywatna Szkoła Zawodowa Żeńska Związku Pracy Obyw. Kobiet (krawiecko-bieliźniarska), **Suwałki**, ul. Kościuszki 87. Oplata roczna zł 100.

8. Prywatna Szkoła Zawodowa Żeńska Sejmiku Święciańskiego (krawiecko-bieliźniarska), **Święciany**, ul. 3-go Maja 3. Bursa Zw. Pr. Obyw. Kobiet (zł 30 — miesięcznie).

9. Prywatna Szkoła Żeńska Krawiecko-bieliźniarska SS. Niepokalanek, **Głębokie**, ul. Krakowska 3. Szkoła posiada internat (zł 30 miesięcznie).

10. Prywatna Szkoła Krawiecko-bieliźniarska P. M. S., **Stonim**, ul. Piłsudskiego 27. Oplata roczna zł 100.

C. Szkoły przysposobienia kupieckiego

Mają one za zadanie kształcenie pracowników do handlu detalicznego i hurtowego.

Do szkół przysposobienia kupieckiego 1-go stopnia przyjmuje się kandydatów, którzy:

- a) ukończą szkołę powszechną bez względu na jej stopień organizacyjny,
- b) nie przekroczą w danym roku kalendarzowym 18 lat życia.

Nauka rozpoczyna się 1 września.

Czas trwania nauki 1 rok.

Oplaty miesięczne zł 25—, wpisowe od zł 20.

1. Prywatna Koedukacyjna Jednoroczna Szkoła Przysposobienia Kupieckiego „Commercium”, **Wilno**, ul. Trocka 1-2.

2. Prywatna Koedukacyjna Jednoroczna Szkoła Przysposobienia Kupieckiego Michała Rajaka, **Głębokie**, ul. Wileńska 77.

D. Szkoły przysposobienia rolniczego i przysposobienia gospodyń wiejskich

(dawniej ludowe szkoły rolnicze).

Zadaniem tych szkół jest przygotowanie młodzieży wiejskiej do samodzielnej pracy w mniejszych gospodarstwach rolnych oraz wychowanie na zamiłowanych w swym zawodzie pracowników, gospodarzy i gospodyń, a zarazem obywateli, świadomych swych obowiązków względem rodziny, społeczeństwa i Państwa.

Program szkół przysposobienia rolniczego obejmuje następujące przedmioty zawodowe: urządzenie i prowadzenie mniejszych gospodarstw, rolnictwo, ogrodnictwo i produkcja zwierzęca, a w szkołach przysposobienia gospodyń wiejskich: urządzenie i prowadzenie domu, żywienie rodziny, zaopatrywanie rodziny w odzież, chów i użytkowanie zwierząt oraz uprawy polowe, ogrodnictwo i higiena. Do programu tych szkół wchodzi również przedmioty pomocnicze, a mianowicie: nauka o Polsce współczesnej, rachunki, język polski i religia. Ośrodkiem nauczania jest gospodarstwo szkolne, przy czym specjalny nacisk położony jest na praktyczną stronę nauczania.

Do szkoły przyjmuje się kandydatów (tki), którzy:

- a) przedstawia świadectwo ukończenia szkoły powszechnej przynajmniej 1 stopnia lub inne świadectwo uznane za równoznaczne,
- b) odbyli przynajmniej dwuletnią praktykę w gospodarstwie wiejskim (może to być gospodarstwo rodziców),
- c) ukończyli w danym roku kalendarzowym 17 lat, a nie przekroczyli 24 lat życia. W szkołach przysposobienia gospodyń wiejskich wymaga się ukończenia co najmniej 16 lat w danym roku kalendarzowym,
- d) posiadają odpowiedni rozwój fizyczny.

Pierwszeństwo mają dzieci rolników, wracające po ukończeniu szkoły na własne gospodarstwa.

Nauka w szkole trwa jeden rok od 15 stycznia do 15 grudnia.

W szkołach państwowych obowiązuje opłata wpisowego zł 5.—i opłata za świadectwo ukończenia szkoły zł 5.—Poza tym uczniowie pokrywają koszty obowiązkowego udziału w wycieczkach organizowanych przez szkoły. Innych opłat za naukę nie pobiera się.

Podczas nauki młodzież obowiązana jest mieszkać w internacie szkolnym istniejącym przy każdej szkole i będącym pod stałą opieką nauczycieli. Internat jest płatny. Niezamożni mają możliwość uzyskania stypendium na częściowe lub całkowite pokrycie opłaty.

Szkoły przysposobienia rolniczego (męskie).

1. Państwowa Szkoła Przysposobienia Rolniczego w **Grzybowie**, powiat słonimski, poczta i stacja kolejowa Słom. Opłata za całkowite utrzymanie w internacie miesięcznie zł 15 — wpisowe zł 5, świadectwo ukończenia—zł 5. — Zasięg szkoły na powiaty: baranowski, nieświeski, słonimski, wołkowyski i grodzieński.

2. Państwowa Szkoła Przysposobienia Rolniczego w **Łuczaju**, pow. postawski, stacja kolejowa Woropajewo, poczta Łuczaj. Opłata za całkowite utrzymanie w internacie miesięcznie zł 20, wpisowe — zł 5, świadectwo ukończenia zł 5. — Zasięg szkoły: pow. postawski i częściowo pow. dziśnieński, wilejski i święciański.

3. Publiczna Szkoła Przysposobienia Rolniczego w **Antonowie**, pow. oszmiański, poczta Boruny, stacja kolejowa Oszmiana lub Bohdanów. Opłata za całkowite utrzymanie w internacie miesięcznie zł 15., wpisowe zł 5. — Zasięg szkoły: pow. oszmiański i częściowo pow. mołodecki i wilejski.

4. Publiczna Szkoła Przysposobienia Rolniczego w **Berdówce**, pow. lidzki, poczta i stacja kolejowa Lida. Opłata za utrzymanie uczniów z pow. lidzkiego zł 10 — od innych zł 15 miesięcznie. Zasięg szkoły: pow. lidzki i szczuczyński.

5. Publiczna Szkoła Przysposobienia Rolniczego w **Bukiszkach**, pow. wileńsko-trocki, poczta Wilno I. Dojazd autobusem z Wilna. Opłata za całkowite utrzymanie dla ucznia z pow. wileńsko-trockiego zł 5 — z innych pow. zł 20, wpisowe zł 3. Zasięg szkoły: pow. wileńsko-trocki i częściowo pow. święciański.

6. Publiczna Szkoła Przysposobienia Rolniczego w **Łazdunach**, pow. wołyński, poczta i stacja kolejowa Juraciszki. Opłata za całkowite utrzymanie w internacie miesięcznie zł 20., wpisowe zł 2. Zasięg szkoły: pow. wołyński, częściowo pow. stołpecki, baranowski, nieświeski i mołodecki.

7. Publiczna Szkoła Przysposobienia Rolniczego w **Opsie**, pow. brzeski, poczta i stacja kol. Opsa. Opłata miesięczna za cał-

kowite utrzymanie w internacie dla uczni z pow. brasławskiego zł 10, z innych pow. zł 20, wpisowe zł 5. Zasięg szkoły: pow. brasławski, częścłowo powiat dziśnieński i święciański.

8. Publiczna Szkoła Przysposobienia Rolniczego w **Kuszelewie**, pow. nowogródzki, poczta Kuszelewo. Dojazd autobusem Nowojelnia — Nowogródek. Uczniowie z pow. nowogródzkiego dostarczają w naturze miesięcznie: 20 kg mąki żytniej, 2 kg mąki pszennej, 3 kg kasz, 2 kg grochu, 2 kg słoniny i 2 kg cukru, z innych powiatów płacą zł 20. Zasięg szkoły: pow. nowogródzki i częścłowo pow. stołpecki, nieświeski i baranowicki.

Szkoły przysposobienia gospodyń wiejskich (żeńskie).

1. Państwowa Szkoła Przysposobienia Gospodyń Wiejskich w **Antowilu**, pow. wileńsko-trocki, poczta Wilno I. Dojazd autobusem Wilno—Niemenczyn. Opłata za całkowite utrzymanie w internacie miesięcznie zł 22, wpisowe zł 5. Zasięg szkoły: pow. wileńsko-trocki, mołodecki, oszmiański i postawski.

2. Państwowa Szkoła Przysposobienia Gospodyń Wiejskich w **Bereźnie**, pow. stołpecki, poczta Mir, stacja kolejowa Stołpce. Wpisowe zł 5, miesięczna opłata za utrzymanie w internacie zł 15.

3. Państwowa Szkoła Przysposobienia Gospodyń Wiejskich w **Różance**, pow. szczuczyński, poczta Różanka—Pacowska,

Zbiór pomidorów. Publiczn. Szkoła Przyp. Gospodyń Wiejskich w Święcianach

stacja kolejowa Różanka. Wpisowe zł 5, opłata za utrzymanie w internacie miesięcznie zł 20.

4. Publiczna Szkoła Przysposobienia Gospodyń Wiejskich w **Kukowie**, pow. suwalski, stacja kolejowa Suwałki. Opłata za utrzymanie miesięczne w internacie zł 5.

5. Publiczna Szkoła Przysposobienia Gospodyń Wiejskich w **Święcianach**, pow. i poczta Święciany.

E. Szkoły gospodarcze żeńskie.

Szkoły gospodarcze przygotowują swe absolwentki:

- a) do umiejętnego organizowania i prowadzenia własnych gospodarstw rodzinnych,
- b) do takiej-że pracy, traktowanej jako zawód i źródło zarobkowania,
- c) do pracy kierowniczej w charakterze zarządczyń gospodarstw zbiorowych.

W związku z obowiązkami gospodyni domu najbardziej pożądane są u młodzieży, wstępującej do szkół tego typu, następujące właściwości: zainteresowania praktyczne, poczucie odpowiedzialności, zmysł organizacyjny, skłonności opiekuńcze, systematyczność, cierpliwość, smak estetyczny i pogodne usposobienie.

Typy szkół gospodarczych żeńskich:

a) Roczne szkoły przysposobienia w gospodarstwie rodzinnym I stopnia wymagane świadectwo ukończenia szkoły powszechnej bez względu na jej stopień organizacyjny, wiek do 18 lat, wpisowe zł 10, opłata miesięczna od zł 3—6.

1. Prywatna Roczna Szkoła Przysposobienia w Gospodarstwie Rodzinnym Z. P. O. K., **Wilno**, ul. Jagiellońska 3/5.

2. Prywatna Roczna Szkoła Przysposobienia w Gospodarstwie Rodzinnym P. M. S., w **Nowo-Wilejce**, ul. Kościelna.

3. Prywatna Roczna Szkoła Przysposobienia w Gospodarstwie Rodzinnym SS. Niepokalanek w **Ilłi**, pow. wilejski.

4. Państwowa Roczna Szkoła Przysposobienia w Gospodarstwie Rodzinnym w **Grodnie**, ul. Mostowa 9.

5. Prywatna Roczna Szkoła Przysposobienia w Gospodarstwie Rodzinnym w **Trokach**, ul. Szkolna (organizowana).

b) Dwuletnie szkoły gospodarstwa domowego — wymagane świadectwo ukończenia szkoły powszechnej I szczebla, wiek 13 — 18 lat, opłata zł 5 mies. — Zadaniem tych szkół jest przygotowanie wykwalifikowanych pomocnic domowych. Zapotrzebowanie na tego rodzaju pracowniczki jest stale duże.

Prywatna Dwuletnia Szkoła Gospodarstwa Domowego SS. Serafitek w **Wilnie**, Brzeg Antokolski 11/6.

2. SZKOŁY ZAWODOWE STOPNIA GIMNAZJALNEGO.

A. Szkoły przemysłowe.

Celem gimnazjów przemysłowych jest wykształcenie pełnowartościowego fachowca rzemieślnika, posiadającego obok przygotowania zawodowego również odpowiedni zasób wykształcenia ogólnego. Przez zrównanie poziomu ze szkołami ogólnokształcącymi gimnazja te podnoszą w oczach społeczeństwa rzemiosło do należytego poziomu, rozwijają zrozumienie dla ważności i wartości pracy rzemieślnika, a rzemiosłu przysparzają ludzi, stanowiących inteligencję zawodową.

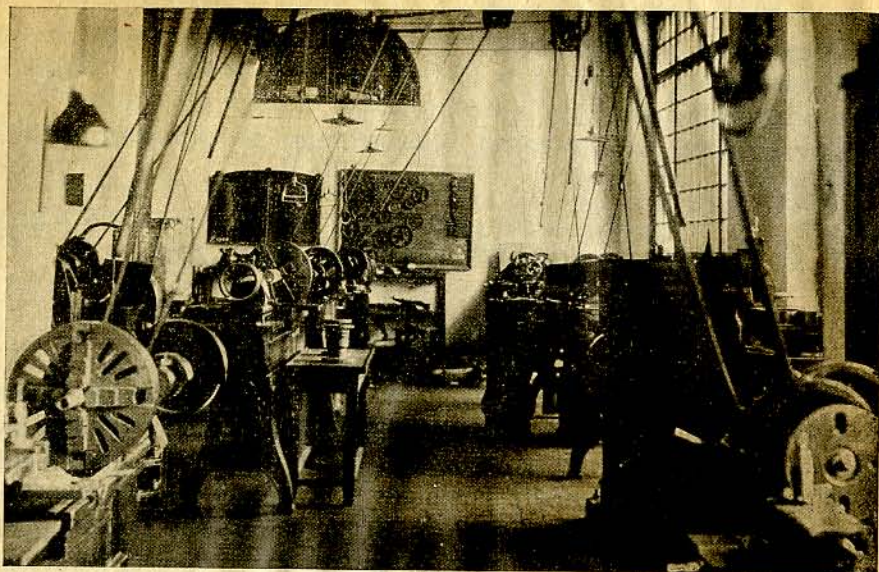
Do gimnazjum przyjmuje się kandydatów, którzy:

- a) ukończą szkołę powszechną stopnia II lub 6 oddziałów szkoły powszechnej stopnia III-go,
- b) kończą w danym roku kalendarzowym 14 lat, a nie przekroczą 17 lat,
- c) złożą egzamin wstępny, sprawdzający w zakresie szkoły powszechnej z:
 - 1) języka polskiego z historią,
 - 2) arytmetyki z geometrią,
 - 3) geografii z przyrodą i
 - 4) rysunków
- d) są odpowiednio rozwinięci fizycznie.

Egzamin wstępny odbywa się w dwóch terminach: w czerwcu i sierpniu.

Opłata roczna wynosi zł 170.

W służbie cywilnej i wojskowej przysługują absolwentom gimnazjów zawodowych te same uprawnienia, co i absolwentom gimnazjów ogólnokształcących, zdolniejsi zaś mogą po złożeniu egzaminu uzupełniającego przejść do odpowiedniego liceum zawodowego.

Warsztaty mechaniczne — Państw. Gimnazjum Mechaniczne w Wilnie

1. Państwowe Gimnazjum Mechaniczne, **Wilno**, ul. Kopanica 5. Program klas niższych uwzględnia zarówno kowalstwo, ślusarstwo i tokarstwo. W klasach wyższych wyodrębnia się kierunki: a) obróbki mechanicznej (głównie tokarstwo), b) kowalski i c) ślusarski.

2. Państwowe Gimnazjum Elektryczne, **Wilno**, ul. Kopanica 5. Program nauki uwzględnia zarówno zagadnienia, związane z techniką prądów silnych, jak radiotechniką i teletechniką.

A. Szkoły techniczne typu dawnego.

1. Prywatna Szkoła Drogowa Polskiej Macierzy Szkolnej, **Baranowicze**, ul. Senatorska 121.

Szkoła ma wydział drogowo-budowlany.

Do szkoły są przyjmowani kandydaci w wieku 14—18 lat, którzy ukończą szkołę powszechną stopnia III-go i złożą egzamin wstępny sprawdzający.

Nauka trwa 4 lata.

Początek zajęć 1-go września.

Opłata roczna zł 250.

B. Gimnazja krawieckie i szkoły przemysłowe żeńskie.

Gimnazja krawieckie, dając ogólne wykształcenie w zakresie szkoły średniej, mają na celu przygotowanie zdolnych i wysoko wykwalifikowanych zawodowczyń. Z tej racji, poza praktycznymi zajęciami w warsztacie szkolnym, program nauki do przedmiotów ściśle zawodowych zalicza: a) rysunek, obejmujący kreślenie geometryczne, ćwiczenia odręczne, kolorystyczne i projektowanie w zakresie modeli i ornamentu, b) materiałoznawstwo—czyli znajomość tkaniny i orientowanie się w ogólnej produkcji włókienniczej, c) naukę o ubiorach, jako rozwijanie zmysłu estetycznego i pomysłowości krawieckiej, d) organizację przedsiębiorstw, uwzględniającą warunki prowadzenia warsztatu w zakresie technicznym, administracyjnym i handlowym.

Grupę przedmiotów pomocniczych stanowią: wiadomości przyrodnicze—fizyka, chemia, botanika, zoologia, matematyka, geografia gospodarcza, nauka o Polsce współczesnej. Traktowane są one ze względu na charakter i potrzeby szkoły, jako przygotowanie i pogłębienie ogólnego wykształcenia zawodowego.

Przedmioty niezwiązane z zawodem to: religia, język polski, język obcy, historia, ćwiczenia cielesne, śpiew. Zadaniem ich jest rozwój inteligencji uczennic, podnoszenie ogólnej kultury umysłowej, duchowej, oraz sprawności fizycznej.

Warunki przyjęcia do kl. I.

- a) świadectwo ukończenia 6-ciu oddziałów szkoły powszechnej II szczebla lub inne równoznaczne,
- b) wiek 13—17 lat,
- c) egzamin wstępny z 1) języka polskiego i historii, 2) geografii i przyrody, 3) arytmetyki z geometrią i 4) rysunku.

W niektórych gimnazjach przeprowadzane są wstępne badania psychotechniczne dla zbadania zdolności kandydatki do zawodu krawieckiego.

Od kandydatek wymagane są następujące dokumenty: 1) podanie rodziców, 2) metryka, 3) świadectwo szkolne, 4) świadectwo lekarskie, 5) 2 fotografie (bez nakrycia głowy, na jasnym tle) i 6) zł 5 opłaty za egzamin.

Opłaty: taksa administracyjna—zł 170 rocznie, dla urzęd. zł 51, wpisowe zł 10.

Nauka w gimnazjach krawieckich trwa 4-ry lata.

Państwowe Gimnazjum Krawieckie Żeńskie

a) Gimnazja krawieckie.

- 1) Państwowe Gimnazjum Krawieckie w **Wilnie**, ul. Królewska 8.
- 2) Państwowe Gimnazjum Krawieckie w **Grodnie**, ul. Mostowa 9. Szkoła posiada internat. (30 zł miesięcznie).

b) Szkoły przemysłowe żeńskie.

- 1) Prywatna Szkoła Przemysłowa Żeńska P.P. Benedyktynek w **Nieświeżu**, ul. Benedyktyńska 20. Opłata roczna zł 100. Szkoła posiada internat.

C. Gimnazja kupieckie i szkoły handlowe.

Zadaniem gimnazjów kupieckich jest kształcenie pracowników kupieckich, którzyby obok praktycznego przygotowania posiadali odpowiedni zasób wiadomości teoretycznych—zawodowych i ogólnych, niezbędnych do pełnienia czynności zawodowych w działach kupieckich różnych przedsiębiorstw gospodarczych.

Do kl. I gimnazjów kupieckich przyjmowani są kandydaci, którzy:

- a) ukończyli szk. powsz. stopnia II lub 6 oddz. szk. powsz. stopnia III.
- b) ukończyli 13 lat, a nie przekroczyli 17 lat życia,
- c) złożą egzamin wstępny z 1) języka polskiego, 2) geografii i 3) arytmetyki. Przy egzaminie z języka polskiego są sprawdzane wiadomości kandydata z historii, przy egzaminie z geografii wiadomości z przyrody, a przy egzaminie z arytmetyki—wiadomości z geometrii.

Egzaminy wstępne odbywają się w czerwcu każdego roku.

W niektórych gimnazjach kandydaci są poddawani oprócz tego badaniom psychotechnicznym dla zbadania zdolności do zawodu kupieckiego.

Opłaty: wpisowe zł 10, taksa egzaminacyjna zł 5.—, opłata za badania psychotechniczne od zł 2—do zł 5.—, czesne w gimnazjach państwowych zł 170.—, w prywatnych od zł 250.—do zł 300.—rocznie. W razie nieprzyjęcia kandydata do gimnazjum wpisowe zwraca się.

Nauka rozpoczyna się 1 września.

Czas trwania nauki w gimnazjach kupieckich 3 albo 4 lata.

W czasie trwania nauki uczniowie są obowiązani do odbycia

praktyki w przedsiębiorstwach kupieckich; praktyki organizuje dyrekcja gimnazjum.

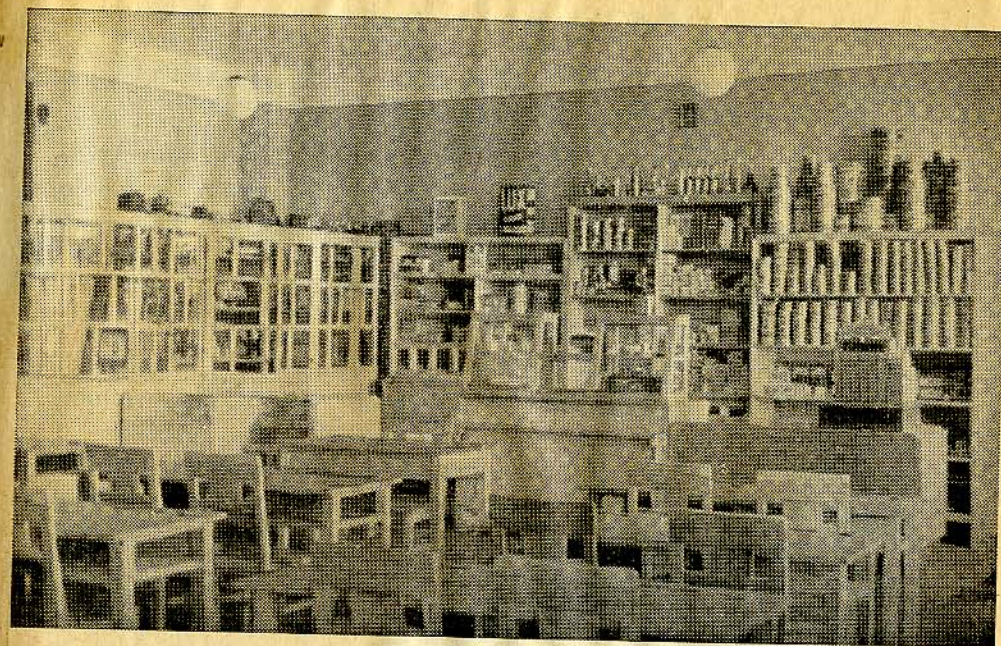
Absolwenci gimnazjum kupieckiego korzystają z tych wszystkich praw w służbie państwowej wojskowej i cywilnej, z jakich korzystają absolwenci gimnazjów ogólnokształcących.

a) Gimnazja kupieckie.

- 1) Państwowe Żeńskie Gimnazjum Kupieckie, **Wilno**, ul. Wileńska 10.
- 2) Prywatne Męskie Gimnazjum Kupieckie Stow. Kupców i Przemysłowców Chrześcijań, **Wilno**, ul. Ad. Mickiewicza 18.
- 3) Państwowe Koedukacyjne Gimnazjum Kupieckie, **Grodno**, ul. Witoldowa 28.
- 4) Prywatne Koedukacyjne Gimnazjum Kupieckie Polskiej Macierzy Szkolnej, **Baranowicze**, ul. Senatorska 121.
- 5) Prywatne Męskie Gimnazjum Kupieckie Ks. Ks. Pijarów, **Lida**, ul. Suwalska 68.
- 6) Prywatne Żeńskie Gimnazjum Kupieckie Ks. Ks. Pijarów, **Lida**, ul. Suwalska 68.
- 7) Prywatne Koedukacyjne Gimnazjum Kupieckie T-wa Krzewienia Wiedzy Handlowej, **Suwałki**, ul. Kościuszki 40.

Pracownia towaroznawcza Państw. Gimn. Kupieckiego Żeńskiego w Wilnie

Pracownia towaroznawcza Męskiego Gimnazjum Kupieckiego w Wilnie

b) Szkoły handlowe.

Poza tym istnieją szkoły handlowe typu gimnazjalnego, oparte na starych programach.

Szkoły te przyjmują młodzież po ukończeniu 7 oddziałów szkoły powszechnej.

- 1) 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa, Polskiej Macierzy Szkolnej, **Grodno**, ul. Listowskiego 33.
- 2) Prywatna 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa I. Sassa, **Grodno**, ul. Zamkowa 2.
- 3) Prywatna Koedukacyjna 3-klasowa Szkoła Handlowa z 4 kl. specjalną o kierunku samorządowym Stow. Przyjaciół Oświaty, **Smorgonie**, Droga Przewieska 10.
- 4) Prywatna Czteroletnia Koedukacyjna Szkoła Handlowa Stow. „Jabne”, **Wolkowysk**, ul. Grodzieńska 7.

D. Szkoły rolnicze średnie.

1) Państwowa Średnia Szkoła Rolniczo-Leśna w Żyrowicach, powiat, stacja kolejowa i poczta Słonim.

Zadaniem Szkoły jest kształcenie samodzielnych, teoretycznie i praktycznie przygotowanych do pracy w swoim zawodzie techników rolnych i leśnych, instruktorów oraz kierowników gospodarstw średnich.

Szkoła prowadzi 2 wydziały: rolny i leśny.

Do szkoły przyjmuje się kandydatów, którzy:

- a) ukończyli 14, a nie przekroczyli 20 lat,
- b) przedstawia świadectwo ukończenia szkoły powszechnej II stopnia,
- c) złożą egzamin sprawdzający z języka polskiego i matematyki,
- d) posiadają odpowiedni rozwój fizyczny.

Początek roku szkolnego 1 września.

Nauka trwa 3 lata. Po ukończeniu obowiązuje rok praktyki i egzamin główny.

Świadectwo ukończenia szkoły daje tytuł technika rolnego lub leśnego oraz uprawnia do skróconej służby wojskowej i zajmowania w państwowej służbie cywilnej stanowiska II kategorii.

U w a g a: Absolwenci szkół przysposobienia rolniczego, którzy mają ukończoną szkołę powszechną są przyjmowani bez egzaminów na I kurs wydziału rolnego.

Przy szkole istnieje internat, w którym pełne utrzymanie i mieszkanie wynosi zł 450.—rocznie. Należność za I półrocze nowowstępujący wpłacają przy wstąpieniu.

Opłaty wynoszą:

1) Wpisowe zł 10.—, 2) kaucja zwrotna przy ukończeniu szkoły zł 25.—, 3) taksa administracyjna za I półrocze zł 40.—, 4) jednorazowo na rzecz internatu zł 20.—i w następnych latach zł 10.—, 5) taksa egzaminacyjna zł 5.—i 6) kasa wzajemnej pomocy uczniów — rocznie zł 1.

2) Państwowa Średnia Koedukacyjna Szkoła Ogrodnicza w Wilnie, ul. Sołtaniszki 50.

Zadaniem Szkoły jest kształcenie samodzielnych teoretycznie i praktycznie przygotowanych techników ogrodniczych.

Do szkoły przyjmowani są kandydaci, którzy:

- a) ukończyli 16, a nie przekroczyli 18 lat,
- b) przedstawia świadectwo ukończenia szkoły powszechnej,
- c) złożą w czerwcu egzamin sprawdzający,
- d) posiadają odpowiedni rozwój fizyczny.

Początek roku 1 września.

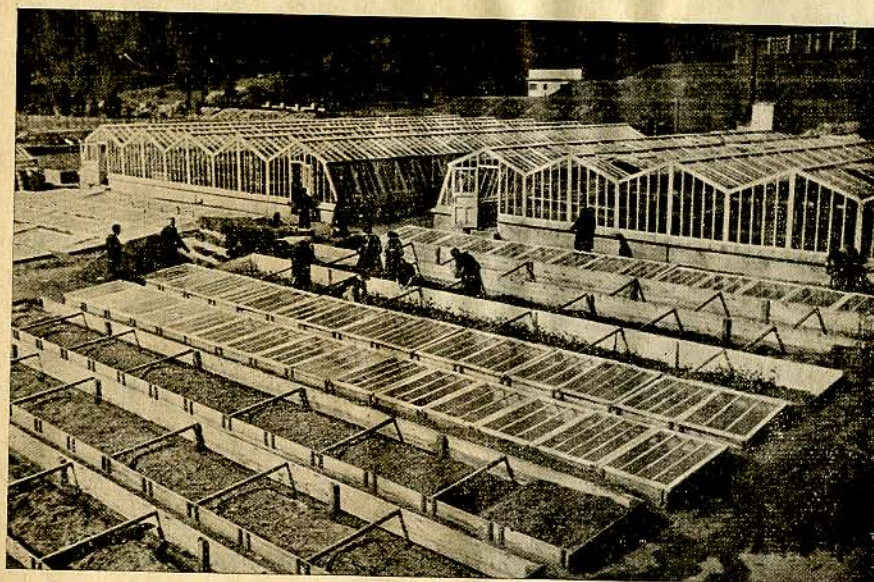
Opłaty: taksa administracyjna zł 170.—rocznie, taksa egzaminacyjna zł 5.—, wpisowe zł 10.—, kaucja zwrotna przy ukończeniu szkoły zł 25.—.

Nauka trwa 3 lata.

Świadectwo ukończenia daje tytuł technika ogrodniczego.

Szkoła przyjmuje chłopców i dziewczęta.

Internatu przy szkole nie ma.

Państw. Szkoła Ogrodnicza w Wilnie. Inspekta i hale szklarniowe działu kwiatowego

E. Szkoły gospodarcze żeńskie.

Roczne szkoły przysposobienia w gospodarstwie rodzinnym II stopnia — wymagane świadectwo ukończenia gimnazjum ogólnokształcącego (nowego ustroju), lub średniej szkoły zawodowej.

Wiek kandydatek do 24 lat.

Pryw. Roczna Szkoła Przyp. w Gospod. Rodzinnym

Oплата miesięczna zł 10.—, wpisowe zł 10.—

Szkoły powyższe przygotowują uczennice do umiejętnego organizowania i prowadzenia własnych gospodarstw rodzinnych, lub do pracy zarobkowej w tej dziedzinie.

1) Prywatna Roczna Szkoła Przysposobienia w Gospodarstwie Rodzinnym II stopnia P. M. S. w **Wilnie**, ul. W. Pohulanka 18.

2) Prywatna Roczna Szkoła Przysposobienia w Gospodarstwie Rodzinnym II st. w **Grodnie**, ul. Mostowa 9 (organizowana).

F. Szkoła położnych i seminarium ochroniarskie.

Państwowa Szkoła Położnych w **Wilnie**, ul. 3-go Maja 8,

Przyjmuje kandydatki w wieku od 18 — 35 lat.

Pierwszeństwo mają osoby pochodzące z prowincji oraz z wyższym cenzusem naukowym.

Oплата wynosi zł 50 rocznie.

Kurs nauki trwa 2 lata.

Przy szkole egzystuje internat.

Oплата za całkowite utrzymanie zł 40.—miesięcznie (względnie w produktach).

Państwowe Seminarium Ochroniarskie imienia Marii Konopnickiej, w **Wilnie**, ul. Moniuszki 36.

Szkoła ma na celu przygotowanie wykwalifikowanych wychowawczyń przedszkoli.

Przy wstąpieniu do seminarium wymagany jest dobry słuch oraz uzdolnienia artystyczne.

Wiek od 14 — 18 lat.

Oплата roczna zł 80.

Rozpoczęcie lekcyj 1 września.

Egzamin wstępny sprawdzający ze śpiewu, religii, polskiego i matematyki.

Kurs nauki 3-letni.

Przy szkole egzystuje internat.

Całkowite utrzymanie zł 45.— miesięcznie.

3. SZKOŁY ZAWODOWE STOPNIA LICEALNEGO.

A. Licea techniczne.

Licea techniczne mają na celu kształcenie pracowników, którzyby łącznie z praktycznym przygotowaniem zawodowym posiadali szerszy i głębszy zakres wiadomości teoretyczno-zawodowych i ogólnych.

Do liceów przyjmuje się kandydatów, którzy:

- a) ukończą gimnazjum ogólnokształcące nowego typu (4 letnie) lub 6 klas gimnazjum dawnego typu,
- b) ukończą w danym roku kalendarzowym 16 lat, a nie przekroczą 20 lat życia,
- c) złożą egzamin wstępny sprawdzający w zakresie gimnazjum,
- d) są odpowiednio rozwinięci fizycznie.

Egzamin sprawdzający odbywa się w dwóch terminach: w czerwcu i sierpniu.

Opłata roczna wynosi około zł 170.

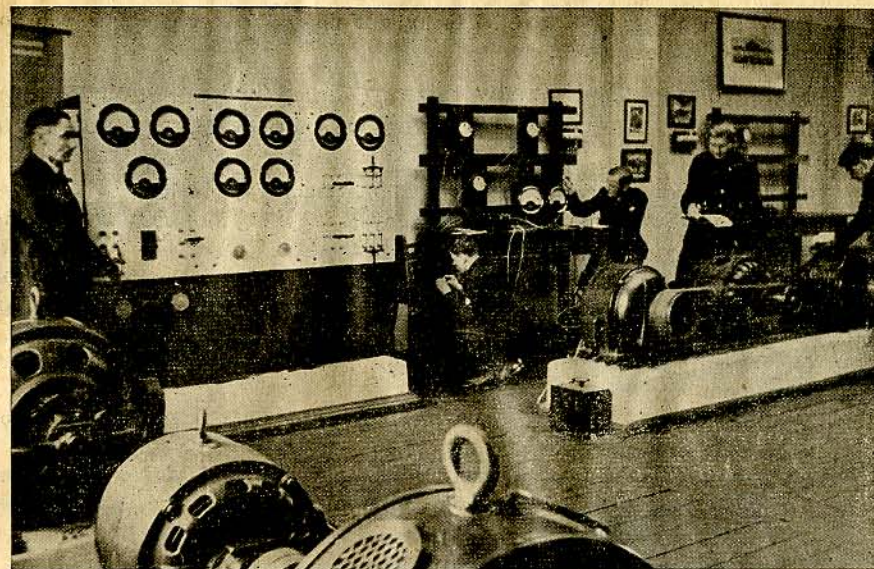
Licea są 3-letnie.

Absolwentom liceów przysługuje tytuł technika. W służbie cywilnej i wojskowej mają absolwenci liceów technicznych te same uprawnienia, co absolwenci liceów ogólnokształcących i mają prawo wstępu na odpowiednie wydziały Politechnik.

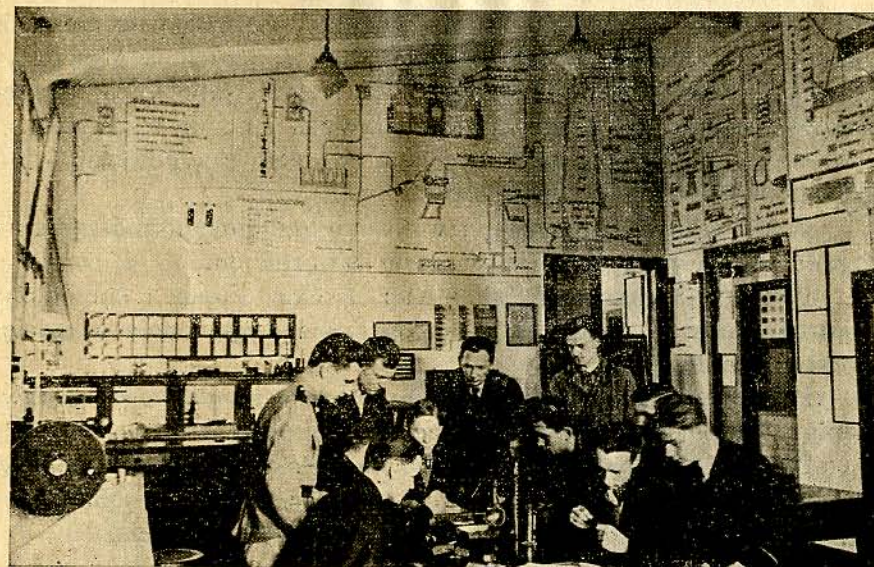
1) Państwowa Szkoła Techniczna im. Marszałka Piłsudskiego, Wilno, ul. Holendernia 12.

Obejmuje następujące Wydziały o podbudowie 6 kl. gimnazjum ogólnokształcącego:

1) Elektryczny — kształci techników elektryków, przygotowanych do pełnienia czynności ruchomych, energetycznych i konstruktorskich w produkcji, instalacji i eksploatacji urządzeń elektrycznych.

Laboratorium elektryczne Liceum Elektr. w Wilnie
(dawniej Państw. Szkoła Techniczna)

Pracownia Mechaniczna Liceum Mechanicznego w Wilnie
(dawniej Państw. Szkoła Techniczna)

2) **Mierniczy** — kształci techników mierników, przygotowanych do pełnienia funkcji mierniczych.

Ponadto projektuje się w tejże szkole uruchomienie następujących liceów w drodze reorganizacji wydziałów szkoły dawnego typu:

3) **Liceum Budowlane** — kształci techników budowlanych, przygotowanych do prowadzenia robót budowlanych i wykonywania czynności konstruktorskich.

4) **Liceum Drogowe** — kształci techników drogowych, przygotowanych do prowadzenia robót związanych z budową i utrzymaniem dróg oraz do wykonywania czynności konstruktorskich w tej dziedzinie.

5) **Liceum Mechaniczne** — kształci techników - mechaników, przygotowanych do:

- a) pracy przy organizowaniu przebiegu produkcji w metalowym przemyśle mechanicznym,
- b) do czynności konstruktorów w metalowym przemyśle mechanicznym lub też do czynności energetyków w różnych działach życia gospodarczego.

B. Licea Handlowe w/g nowego typu.

Celem liceum handlowego w/g nowego ustroju szkolnictwa jest kształcenie pracowników do różnych czynności w działach handlowych różnych przedsiębiorstw gospodarczych, a więc przygotowanie sprzedawców w handlu hurtowym i fabrykach, ekspedientów, maklerów, agentów ogłoszeniowych i handlowych, kalkulatorów i t. d. Liceum handlowe daje również przygotowanie do prowadzenia własnego przedsiębiorstwa.

Punkt ciężkości nauczania w liceum handlowym spoczywa na zagadnieniach związanych z obrotem towarowym.

Podstawą nauczania stanowią: nauka kupna i sprzedaży, towaroznawstwa, geografia gospodarcza i organizacja przedsiębiorstw handlowych.

Przewidziane są po ukończeniu liceum handlowego uprawnienia wstępu do wyższych zakładów naukowych.

Do kl. I liceów handlowych przyjmuje się kandydatów, którzy:

- a) ukończą gimnazjum ogólnokształcące nowego typu,
- b) ukończyli 16 lat, a nie przekroczyli 20 lat życia,
- c) złożą egzamin wstępny.

Egzaminy wstępne odbywają się w czerwcu każdego roku. Opłaty: chesne od zł 300 do 400 rocznie.

Pracownia Towaroznawcza Liceum Handlowego w Wilnie
(dawniej Instytut Nauk Handlowo-Gospodarczych)

Rok rozpoczyna się 1 września.

Nauka trwa 2 albo 3 lata.

1) Prywatne Koedukacyjne Liceum Handlowe Polskiego T-wa Krzewienia Wiedzy Handlowej i Ekonomicznej, Wilno, ul. Ad. Mickiewicza 18 (dawniej Instytut Nauk Handlowo-Gospodarczych w Wilnie).

2) Liceum Handlowe P. M. S. (w stanie organizacji), Grodno, ul. Listowskiego 33.

Liceum handlowe dawnego typu.

Licea handlowe dawnego typu przygotowują młodzież do pracy na stanowiskach wykonawczych i samodzielnych w przedsiębiorstwach handlowych, przemysłowych, bankowych, spółdzielczych oraz innych instytucjach prywatnych.

Do kl. I liceów handlowych przyjmowani są kandydaci, którzy:

- a) ukończą gimnazjum ogólnokształcące nowego typu,
- b) ukończą 16 lat, a nie przekroczyli 20 lat życia,

Nauka rozpoczyna się 1 września.

Nauka trwa 2 lata.

1) Prywatne Żeńskie Liceum Handlowe im. Filomatów Stanisławy Pietraszkiewiczówny, Wilno, ul. Żeligowskiego 11.

C. Licea administracyjne.

Celem liceum administracyjnego jest przygotowanie wykwalifikowanych pracowników do pełnienia czynności zawodowych w działach administracji państwowej ogólnej, samorządowej, kolejowej, pocztowej, skarbowej, jak również w działach administracji różnych jednostek gospodarczych.

Podstawę programową tworzą: wiadomości gospodarcze ogólne, wiadomości specjalne z zakresu organizacji i administracji różnych jednostek gospodarczych i administracyjnych, rachunkowość, korespondencja i umiejętności techniczno-biurowe.

Warunki wstępu: ukończenie gimnazjum ogólnokształcącego, wiek od 16 do 20 lat.

Czas trwania nauki 2-letni, z trzecim rokiem specjalizacji.

Przewiduje się powstanie w Wilnie jednego liceum administracyjnego, prowadzonego przez Polskie T-wo Krzewienia Wiedzy Handlowej i Ekonomicznej, utrzymujące dzisiejszy Instytut Nauk Handl.-Gospodarczych w Wilnie, ul. Ad. Mickiewicza 18.

D. Licea gospodarstwa domowego.

Liceum gospodarstwa domowego przygotowuje do pracy związanej z organizowaniem i prowadzeniem gospodarstw zbiorowych:

- a) przemysłowych, prowadzonych w celach zarobkowych — hotele, pensjonaty stałe i sezonowe, domy wycieczkowe, oraz w przedsiębiorstwach przemysłu gastronomicznego np. jadłodajnie, mleczarnie i t. p.,
- b) społecznych, które mają głównie cele humanitarne i wychowawcze — bursy, sierocińce, kolonie szpitale itp.,
- c) względnie do pracy w ośrodkach rodzinnych.

Ponieważ od kierowniczki gospodarstw zbiorowych, oprócz usprawnienia praktycznego, wymagane jest wyrobienie zmysłu organizacyjnego, oraz posiadanie wiadomości z dziedziny handlo-

wej, społecznej i przyrodniczej, program nauki w liceum gospodarstwa domowego obejmuje:

- a) zajęcia praktyczne: sporządzanie posiłków, przetwórstwo, porządki,
- b) przedmioty zawodowe: organizacja i administracja gospodarstw zbiorowych, rachunkowość, towaroznawstwo, dietetyka, estetyka, higiena, psychologia, ekonomia i ustawodawstwo społeczne,
- c) przedmioty związane z zawodem: chemia, fizyka,
- d) „ „ pomocnicze: religia, język polski, ćwiczenia cielesne,
- e) przedmioty nadobowiązkowe: język obcy, śpiew.

Warunki przyjęcia: świadectwo ukończenia gimnazjum ogólnokształcącego (nowego ustroju) lub zawodowego, egzaminu, wstępny, wiek 16—24 lat.

Czas trwania nauki 2 lata.

1) Liceum Gospodarstwa Domowego w Wilnie, (w stadium organizacyjnym). Informację zasięgnąć można u p. wizyt. Gulbinowej w Kuratorium Okr. Szk. Wil. (Wolana 10).

E. Licea pedagogiczne.

Celem liceów pedagogicznych jest przygotowanie kandydatów na nauczycieli szkół powszechnych.

Warunki ubiegania się o przyjęcie do liceum pedagogicznego:

1) ukończenie w terminie do dnia 1.IX. danego roku kalendarzowego co najmniej 16-tu lat, bez przekroczenia jednak 20-tu lat. Kandydaci starsi nie więcej niż o rok mogą być przyjęci za zezwoleniem Kuratora Okręgu Szkolnego;

2) ukończenie gimnazjum ogólnokształcącego lub ukończenie 6-ciu klas gimnazjum dawnego typu — państwowego lub prywatnego posiadającego prawa gimnazjów państwowych.

Ponieważ termin składania podań do liceum ped. wypada przed końcem roku szkolnego, należy dołączać tymczasowe zaświadczenia o ukończeniu gimnazjum nowego typu, ewentualnie 6-ciu klas gimnazjum dawnego typu.

Warunki przyjęcia do liceum pedagogicznego — dodatni wynik:

- 1) badania lekarskiego,

- 2) badania słuchu muzycznego,
- 3) egzaminu piśmiennego z języka polskiego, ustnego z jęz. polskiego i matematyki.

Rada Pedagogiczna liceum pedagogicznego może zwolnić kandydata od egzaminu.

Nauka trwa 3 lata.

Program nauki obejmuje przedmioty pedagogiczne, artystyczno-techniczne i ogólnokształcące.

Dyplom ukończenia liceum pedagogicznego uprawnia do studiów wyższych.

W r. szk. 1937/38 będą uruchomione na terenie O. S. Wileńskiego licea pedagogiczne w **Grodnie** (żeńskie) i w **Szczuczynie** k. Liły (koedukacyjne); nadto projektuje się uruchomienie męskich liceów pedagogicznych w **Słoniem** i w **Święcianach**. Przy liceach będą czynne internaty za opłatą około 35 — 40 zł. miesięcznie. Taksa administracyjna wynosi 80 zł rocznie.

Uczniowie zdolni a niezamożni będą mogli ubiegać się o zniżki w opłatach i o stypendia.

F. Pedagogium.

Celem zakładu jest kształcenie kandydatów na nauczycieli szkół powszechnych.

Nauka trwa 2 lata.

Oprócz przedmiotów pedagogicznych i artystyczno-technicznych, wykładane będą następujące grupy przedmiotów ogólnokształcących:

- a) język polski i historia,
- b) matematyka i przyroda,
- c) przyroda i geografia,

z których każdy (a) słuchacz (ka) wybierze sobie jedną.

Warunki przyjęcia:

1) matura gimnazjum 8-klasowego (w latach przyszłych wymagane będzie ukończenie liceum ogólnokształcącego),

2) dodatni wynik badań lekarskich,

3) dodatni wynik kolokwium wstępnego.

Kandydaci winni złożyć podania do dyrekcji Państwowego Pedagogium w **Wilnie** (ul. Wolana 10) do dn. 1 sierpnia bież. roku.

Do podania należy dołączyć: 1) oryginał matury, 2) życiorys, 3) dwie nienaklejone fotografie, 4) kartę zdrowia z gimnazjum, 5) pełny wypis z ksiąg metrycznych, 6) świadectwo moralności, o ile upłynął więcej niż rok od ukończenia szkoły średniej, 7) deklarację o wyborze grupy przedmiotów.

W okresie wakacyjnym winien kandydat opracować po jednym dowolnie wybranym zagadnieniu do każdego przedmiotu ze zgłoszonej grupy i przygotować się do omówienia tych tematów na kolokwium. Podstawą do opracowania wybranych tematów powinna być lektura: książka lub artykuły z czasopism.

Kolokwia rozpoczną się 1 września.

Opłata za naukę — około 100 zł rocznie.

Uruchomione będą internaty męski i żeński z opłatą 40 zł miesięcznie.

Uczniowie zdolni a niezamożni będą mogli uzyskać zwolnienie od opłat i stypendia.

Absolwenci pedagogium, rozpoczynając pracę nauczycielską, uzyskują od razu grupę X uposażenia (absolwenci liceum pedagogicznego—XI). Różnica ta występuje i przy awansach wskutek wysługi lat.

4. SZKOŁY DOKSZTAŁCAJĄCE ZAWODOWE PRZEZNACZONE DLA MŁODZIEŻY PRACUJĄCEJ ZAWODOWO.

Art. 117 Prawa Przemysłowego nakłada na właścicieli fabryk, zakładów przemysłowych, handlowych i rzemieślniczych obowiązek zarówno zgłaszania uczniów (uczennic), jak i przestrzegania regularnego ich uczęszczania do szkoły dokształcającej zawodowej. Dla młodzieży, pobierającej naukę rzemiosła w terminie, ukończenie szkoły dokształcającej zawodowej jest nieodzownym warunkiem, umożliwiającym przystąpienie do egzaminu czeladniczego. Z uwagi na obowiązek uczęszczania młodzieży pracującej do tych szkół, ważną rzeczą jest uświadomienie o tym zawczasu uczniów szkół powszechnych, częste są bowiem wypadki, że młodzież po ukończeniu terminu, w trakcie trwania którego nie uczęszczała do szkoły dokształcającej zawodowej, nie ma możliwości przystąpienia do egzaminu czeladniczego, co pozbawia ją możliwości normalnego zarobkowania i wytwarza niepożądane sytuacje, karane prawem. Pomijając stronę formalno-prawną szkolnictwa dokształcającego zawodowe przyczynia się w znacznym stopniu do podniesienia poziomu zawodowego licznych rzesz pracowników, co niewątpliwie ma wpływ na rozwój życia gospodarczego.

Nauka w szkołach dokształcających zawodowych trwa 3 lata, program uwzględnia niezbędne wiadomości zawodowe teoretyczne i ogólne.

Pod względem organizacyjnym wszystkie szkoły w Okręgu Szkolnym Wileńskim poza Wilnem są przeznaczone dla uczniów różnych zawodów, którzy pobierają naukę wspólnie. Przy 15 uczniach w klasie tego samego zawodu wyodrębnia się ich w grupę specjalną dla nauczania przedmiotów ściśle zawodowych.

W Szkole Dokształcającej Zawodowej w Wilnie istnieją wydziały dla poszczególnych zawodów, a więc dla dziewcząt kra-

wieństwo, bielizniarstwo, gospodarstwo domowe; dla chłopców wydz. metalowy, elektryczny, włókienniczy i ogólny. Dla młodzieży zatrudnionej w przedsiębiorstwach handlowych istnieje specjalna Szkoła Dokształcająca Handlowa.

W wypadku zgłoszenia się dostatecznej ilości młodzieży tego samego zawodu mogą być utworzone i inne wydziały.

Do kl. I-szej szkoły dokształcającej zawodowej przyjmuje się kandydatów co najmniej ze świadectwem 4-ch oddziałów szkoły powszechnej po przeprowadzeniu egzaminu sprawdzającego z arytmetyki i języka polskiego.

Do kl. II-giej (oprócz szkół specjalnych) można przyjmować uczniów, mających ukończonych 7 klas pełnej sześćio lub siedmioklasowej szkoły powszechnej po egzaminie sprawdzającym.

Nauka zasadniczo bezpłatna. Pobiera się jedynie drobne opłaty za druki, świadectwa i pomoce naukowe.

- 1) Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa, **Augustów**, ul. ks. Skorupki 31.
- 2) Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa, **Baranowicze**, ul. Prez. Mościckiego 23.
- 3) Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa, **Głębokie**, ul. Mickiewicza 2.
- 4) Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa, **Grodno**, ul. Wróblewskiego 27.
- 5) Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa, **Lida**, Suwalska 74.
- 6) Dokształcająca Szkoła Zawodowa Powiatowego Cechu Mieszanego Rzemieślników Chrześcijan **Mołodeczno**, ul. Zamkowa 35.
- 7) Publiczna Koedukacyjna Szkoła Dokształcająca Zawodowa, **Nieśwież**, ul. Marsz. J. Piłsudskiego.
- 8) Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa, **Nowogródek**, Wielki Rynek 1.
- 9) Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa, **Oszmiana**, ul. Mickiewicza 24.
- 10) Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa, **Postawy**, ul. Tadeusza Hołówki 12.
- 11) Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa, **Słonim**, ul. Mostowa 60a.
- 12) Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa, **Suwałki**, ul. 3-go Maja 17.
- 13) Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa, **Święciany**, Łyntupska 38.

14) Publiczna Szkoła Doksztalająca Zawodowa, **Wilejka**, zał. Gimnazjalny 1.

15) Doksztalająca Szkoła Handlowa Stow. Kupców i Przemysłowców Chrześcijan m. Wilna, **Wilno**, ul. Mickiewicza 18,

16) Prywatna Szkoła Doksztalująca Zawodowa Wileńsko-Nowogródzkiego Instytutu Rzemieślniczego, **Wilno**, ul. św. Anny 2.

17) Szkoła Doksztalująca Zawodowa T-wa „Pomoc Pracy”, **Wilno**, ul. Subocz 19.

18) Publiczna Koedukacyjna Szkoła Doksztalująca Zawodowa, **Wołkowysk**, ul. Żwirki i Wigury.

5. KURSY ZAWODOWE.

A. Kursy techniczne.

1) Kursy Zawodowe T-wa Kursów Technicznych, **Wilno**, ul. Holendernia 12.

Kursy są roczne i mają następujące wydziały:

- a) drogowy,
- b) radiotechniczny,
- c) elektryczny,
- d) betoniarsko-kamieniarski,
- e) melioracyjno-mierniczy.

Warunkiem przyjęcia jest ukończenie szkoły powszechnej.

Zajęcia rozpoczynają się w październiku.

Opłaty wynoszą od zł 50—do zł 130 rocznie.

2) Korespondencyjne Kursy Towarzystwa Kursów Technicznych, **Wilno**, ul. Holendernia 12.

Kursy mają dwa wydziały:

- a) drogowy i
- b) budowlany.

Uczący się otrzymują drogą korespondencyjną podręczniki i prace do wykonania.

Po ukończeniu nauki odbywa się egzamin przed komisją.

B. Kursy rzemieślnicze.

1) Wieczorowe Kursy Zawodowe dla Ociemniałych Rzemieślników T-wa Kuratorium nad Ociemniałymi, **Wilno**, ul. W. Pohulanka 20.

2) Prywatne Męskie Kursy Doksztalcenia Rzemieślników Wileńsko-Nowogródzkiego Instytutu Rzemieślniczego, **Wilno**, ul. Gdańska 6.

3) Prywatne Męskie Dwuletnie Kursy Koszykarstwa

i Wikliniarstwa Organizacji Młodzieży Pracującej, Wilejka Powiatowa, ul. 11 listopada 22.

4) Kursy Krótkoterminowe Zawodowe T-wa Oświaty Zawodowej — Koło Wileńskie, Wilno, ul. św. Jacka 2.

5) Prywatne Żeńskie Kursy Modniarskie Stow. Służba Obywatelska, Wilno, ul. Biskupa Bandurskiego 4—5.

6) *Kursy krawieckie - Biskupia 4-5.*

C. Kursy samochodowe.

1) Prywatne Koedukacyjne Kursy Kierowców Samochodowych T-wa Kursów Technicznych, Wilno, Holendernia 12.

Nauka odbywa się w kompletach i trwa od 6—8 tygodni.

Opłata wynosi zł 120—za kurs.

2) Prywatne Koedukacyjne Kursy Kierowców Samochodowych Związku Strzeleckiego powiatu Lidzkiego, Lida, ul. Sokola 6.

Nauka odbywa się w kompletach i trwa od 6—8 tygodni.

Opłata wynosi na kursie samochodowym zł 90—, na kursie motocyklowym zł 60.

D. Kursy gospodarcze.

1) Prywatne Żeńskie Kursy Gospodarstwa Domowego Zw. Kobiet Żydowskich, Wilno, ul. Wielka 30.

2) Prywatne Żeńskie Kursy Gospodarstwa Domowego Zgromadzenia SS. Serafitek, Wilno, Brzeg Antolski 11—6.

3) Prywatne Żeńskie Kursy Wędrowne Gotowania i Szycia Koła Zjednoczenia Ziemianek woj. Wileńskiego, Wilno, ul. Zawalna 9.

4) Prywatne Ruchome Żeńskie Kursy Zawodowo-Gospodarcze Zw. Młodej Wsi Ziemi Wileńskiej, Wilno, ul. Zygmuntowska 16.

5) *Kursy powstanie Tomarjela (trzymiesięczne) - Franciszkowska 2-1/2*

E. Kursy handlowe.

1) Prywatne Roczne Kursy Handlowe Marii Przewłockiej, Wilno, ul. Ad. Mickiewicza 22—5.

2) Prywatne Koedukacyjne Roczne Kursy Handlowe Stowarzyszenia Absolwentów Instytutu Nauk Handlowo-Gospodarczych, Wilno, ul. Ad. Mickiewicza 18.

3) Kursy Handlowe Szai Gesundheitsa, Wilno, ul. Trocka 1.

4) Roczne Koedukacyjne Kursy Handlowe Juliana Sternberga, Wilno, ul. Biskupa Bandurskiego 4—1.

+) *Kursy wykawacze: polegnanki (niez) - Mickiewicza 22*

F. Kursy rolnicze.

1) Prywatne Koedukacyjne Kursy Ogrodniczo-Rolnicze Ruwima Lipkowicza, Wilno, Szosa Kalwaryjska 46.

2) Państwowe Wędrowne Kursy Rolnicze Żeńskie na terenie pow. oszmiańskiego przy Antowilu.

3) Państwowe Wędrowne Kursy Rolnicze Żeńskie na terenie pow. wołkowyskiego przy Jeziornicy.

4) Państwowe Wędrowne Kursy Rolnicze Żeńskie na terenie pow. baranowickiego przy Bruchańszczyźnie.

5) Państwowe Wędrowne Kursy Rolnicze Żeńskie na terenie pow. brąsławskiego przy Opsie.

6) Samorządowe Wędrowne Kursy Rolnicze Męskie na terenie pow. wołkowyskiego.

G. Kursy ogrodniczo-przetwórcze.

Kursy ogrodniczo-przetwórcze koedukacyjne przy Państwowym Gimnazjum Krawieckim w Grodnie, ul. Mostowa 9.

Przyjmowani są kandydaci (tki) mający (e) ukończoną szkołę powszechną przynajmniej 1 stopnia, w wieku od lat 16.

Opłata za naukę na kursach wynosi zł 2—miesięcznie.

Nauka trwa jeden rok od 15 stycznia do 15 grudnia.

Przy kursach jest internat.

H. Kursy stenografii.

Koedukacyjne Kursy Stenografii Szai Gesundheitsa, Wilno, ul. Trocka 1—2.

I. Kursy pisania na maszynach.

1) Kursy Pisania na Maszynach Marii Przewłockiej, Wilno, ul. Ad. Mickiewicza 22—5.

2) Trzymiesięczne Koedukacyjne Kursy Pisania na Maszynach Adama Bildziukiewicza, Wilno, ul. Wileńska 32.

3) Kursy Pisania na Maszynach Szai Gesundheitsa, Wilno, ul. Trocka 1—2.

120845

6. INTERNATY I BURSRY.

A. Na terenie województwa wileńskiego.

Męskie.

- 1) Bursa dla młodzieży szkół zawodowych i rzemieślniczych, **Wilno**, ul. SS. Miłosierdzia 20.
- 2) Ognisko Męskie, **Wilno**, ul. Zygmuntowska 16.
- 3) Internat dla młodzieży Ziemi Półn.-Wschodn., **Wilno**, ul. Ostrobramska 9.
- 4) Bursa przy Kursach Koszykarskich, **Wilejka**, ul. Listopadowa 22.

Żeńskie.

- 1) Bursa dla dziewcząt terminujących Z. P. O. K., **Wilno**, ul. Bazylińska 2—20.
- 2) Ognisko Żeńskie, **Wilno**, ul. Zygmuntowska 4—1.
- 3) Bursa przy Szkole Zawodowej, **Głębokie**, ul. Krakowska 4.
- 4) Bursa przy Żeńskiej Szkole Zawodowej, **Święciany**, ul. Wileńska 36.

B. Na terenie województwa nowogródzkiego.

Żeńskie.

- 1) Bursa Żeńska Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet, **Nieśwież**, ul. Syrokomli 11.
- 2) Bursa Żeńska Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet, **Nowogródek**, ul. Piłsudskiego.
- 3) Bursa Żeńska Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet, **Ślonim**, ul. Mickiewicza 9.
- 4) Bursa Żeńska Dyrekcji Pryw. Szkoły Zawodowej, **Iszczołna**, p-ta Skrzybowce.

Męskie.

- 1) Bursa Męska Rady Opiekuńczej przy Państw. Gimn. Rejtana, **Baranowicze.**
- 2) Bursa Męska Polskiej Macierzy Szkolnej, **Nieswież**, ul. Benedyktyńska Nr 15.
- 3) Bursa Męska Kom. Opieki Rodz. przy Gimn. Państw., **Nowogródek**, ul. Antowilska 4.
- 4) Bursa Męska Rzemieślnicza Stow. Dostarcz. Biednym Żydom Środków do Wyucz. Rzem., **Nowogródek.**

Koszty utrzymania wynoszą od zł 25 do zł 50.

A20845